

J. POUS y PAGÉS

MENUDALL

En Maura ha passat una circular entre 'ls seus amics polítics de possibles, atacant en la part més sensible: la butxaca.

L'objecte del sablazo presidencial és aconseguir dels consells de la majoria que suscriu accions del diari *Espanya*, que ha passat a ser propietat de mestre Toni i s'ha convertit en orgue oficial del partit.

Després encara diran els seus incondicionals que l'iquefe del Govern és un home que no està per orgues!

En fi, quedem en que l'amo d'*Espanya* ara és en Maura, per més que ja feia temps que, si en realitat no ho era, feia i desfeia com si ho fos.

Ens trobem, doncs, altra vegada en plena preponderància de l'*Espanya*... *mauriana* sense esperances de que 'ns en deslliuri cap Pelayo, doncs l'únic que tenim està mancat de lo principal per emular a l'altre, i és el valor.

Efectivament, la sola cosa que val de l'actual Pelayo és el casco, i encara en qualitat de ferro vell.

El general Linares va rebre l'altre dia una carta escrita en rus, que per la traducció que va donar-se al Ministeri d'Estat resultava ser un atentat B. L. M. del ministre de la Guerra del Govern de Sant Petersburg, en el que pregava an el seu confrare de Madrid, en recado del Tzar, que, trobant-se ferit el general Stoessel, fes el favor d'encarregar-se de la defensa de Port-Arthur.

Hi ha qui assegura que la tal carta ha ser obra d'un *guasón*; però no hi ha cap fonament racional per suposar-ho aixís desde l'instant que, preguntat per en Lerroux, l'iniciu *caudillo* de Santiago, sobre si era certa la comanda que li havien fet, el general ha donat la *callada por respuesta*.

Endemés, si resulta cert lo del B. L. M. y té ganas d'acceptar el càrrec, per nosaltres que no queda.

Y que s'hi quedí.

La seva *marcha* seria l'única reforma acceptable de les que pensa introduir en el ram de Guerra.

Un tal senyor, que si no m'equivoco's diu Zabaleta, catedratic per oposició de Geografia y Historia d'un institut del *Reino*, y ple, ademés, d'una renglera de títols y una altra renglera de ex, ha presentat en llibertat uns *Elementos de geografía* para ús d'aspirants a batxiller, en els que, tractant de la marina de guerra europea, s'hi llegeix lo següent:

«La marina de guerra ascende a 2,172 buques de vapor y de vela. El orden de los estados europeos por este respecto es: Inglaterra, Rusia, Francia, Suecia y Noruega, España, Holanda, Italia, Dinamarca, Austria-Hungria, Portugal y Turquía.»

Ja esteic veient a l'extrem autor de tant cara obra (12'50 pessetes), ab un dit de la dextra al front, y rumia que rumia, y mormolant, mentres la fulleja ab la sinistra:

—*Juraria que me he dejado algo en el tintero...*

En el sombrero, deu volguer dir. Perquè l'bell desordre que regna en dit ordre de nacions no té altre origen que l'haver, l'esmentat eximi, escrit els noms de les nacions a mida que anaven sortint de son barret, tot els havia ficat en forma de paperets ben barrejats.

Y Alemania no va sortir perquè, tot remenant remenant, se va quedar amagada darrera la badana.

¡Ja és badar!

El senyor ministre de la Governació va manifestar l'altre dia que en el interior de las casas y en los patios se pueden celebrar beceradas y otros esparcimientos.

Es veu que aquest senyor deu viure en un pis molt desahogat. No és mal esparcimiento, aquest d'enjagar un toro per postres després d'un dinar de família dominical. Fins ara sols havien aparegut, en semblants solemnitats, per entant y en forma de bou a l'adoba.

Això està destinat a fer molt mal als jocs de preudes. Perquè tant bon punt s'anunciarà l'arribada del toro cargado de... hi haurà una escondida de gent pels armaris y per sota ls llits que farà feredat.

Y si al cornúpeto li donan per resseguir la cuina y el menjador, ¡adéu, pisa!

MENUT

GAZETA D'ART

Aclaració. — En Bori.

Silenciosament, discretament, han desaparegut de la Sala d'Exposicions del Circol Artístic els quadros den Bori. Y ara ja no me'n sé estar, de dir alguns mots sobre aquest delicadíssim artista.

Més, abans, una aclaració. Per amics ben amables se m'és feta la pregunta de què volia venir a dir aquella «complicitat» que sortia a l'acabament de ma primera crònica en aquest setmanari. Es clar que

ab allò jo no podia referirme a cap intervenció de mes pecadores mans en les obres que 'ls artistes presenten a consiliació y judici del public y de la crítica... En lo que sento, y em pesa, la complicitat — y tiri la primera pedra 'l'net de culpa — és en la pobresa de l'atmosfera en la que nostra vida artística's nodreix y fructifica. Critic tant necessitat de benevolença com el qui aquesta gazeta escriu, no pot negar-ne als demés, els casos exceptuats en que és ella innecessaria o impossible. Y aquesta indulgència ab que graciosament els uns als altres ens afavorim, constitueix, moltes vegades — cal confessar-ho — desconeixement y violació dels furs venerandissims de la Bellesa.

Altrament, aquí 'ns coneixem massa. És aquest un dels inconvenients més desagradables del viure provinciana que hem patit llargament... Una mena d'immortal companyatge ha d'establir-se forçosament ab això. L'un a l'altre dona la mà per ballar ple-gats una gran sardana de vulgaritat monotona; y de bona gana's deixa lloc al nou vingut, a condició de que s'avngui a que 'l'compas general sos moviments mesuri. Y en aquesta sardana, com en la que balla l'un dels patits locals de Cadaqués, podrien cantar

Tots som, tots som,
tots som socies de l'Orgue.
Tots som, tots som,
socies de l'Orgue som!

Lo pitior és que aquesta solidaritat entre 'ls de l'Orgue's converteix, això és inevitable, en font d'hostilitat per a tot aquell que no 'n sigui... Y aixís és la personalitat pecat imperdonable. ¡Ai d'aquell qui s'atreveixi a tonirnel... Els de l'Orgue diran defensivament:

No'n volem cap
que no sigui de l'Orgue.
No'n volem cap
que no sigui de la Societat!...

Emperò mai falten valents. En Bori n'és un. Ell no entra en la gran rodona en que la vulgaritat dança. Ell s'entén y balla sol. Fa temps que, ab parsimonia, però ab tosuderia, ve exposant quadros petets, gens cridaires, *puñics*, si val a dirho, ab flaire de modestia, ab la firma minúscula y gaire bé perduda entre 'l'color. Més, ab metode que no deixa de ser eficaç, reporta a cada exposició, junt ab les obres noves, les anteriorment exhibides. Y aixís ara hem lograt veure aplegades les suficients per a l'afirmació d'una ben interessant individualitat en l'Art.

Pinta paisatges. La seva visió de les coses és singular. Difícilment se pot definir, ni sols per imatges, l'encis subtilíssim d'aquestes teles en que, per miracle d'emoció, després d'haver reposat serenament la vista, comença a inquietar-se y neugitejar-se l'ànima... Diria que la Natura ralesa, als ulls del pintor, és com un d'aquells malalts que, a entrada de foc, tenen el *recarrec* de la febre, en que parlen massa y ab incoherència, y s'agiten, y els seus ulls se posen a brillar com ciris encesos y unes roses de foc esclaten sobre la grogor macilenta de les galtes... Si: heusula aquí Natura en l'hora del *recarrec*. Tot objecte, tota forma, tot color, sembla, ab frisança fondíssima, voler dir una paraula que, per falta de clara articulació, resta per sempre en el misteri... Y era tal vegada aquesta paraula 'l' secret dels secrets; potser constituïa la clau de la vida, la solució de l'enigma del món, la revelació de la font del mal, la contesta als angustiosos *perquè?*, o 'l' consol suprem a tots els dolors nostres... Y ella segueix incompresa y arcana, traspuant no més, com un pressentiment, en aquestes hores febrils de les coses de la terra, que l'aguda sensibilitat d'un artista ha sabut ara revelar.

Creieu-me: quan tornin a ser exposades, mireuseles ben bé, les obres den Bori.

OCTAVI DE ROMEU

TEATRES

ROMEA: «ÁNIMA»

Hi hagué un temps que 'l Teatre Català semblava patrimoni exclusiu dels llietats. Mort en Pitarrà, qual exasperada gelosia havia allunyat de l'escena catalana a tots els que li feien ombra per ses veritables dots d'escriptor, el nostre teatre quedà dominat per una munió d'escriptors, manobres de la literatura, sense altra idealitat que la de cobrar drets d'autor y lluir la llur vanidosa insignificança. Gent que no era capaç d'escriure correctament una carta a la família, engiponava drames y comedies, afanant d'ací d'allà idees y arguments, sempre 'ls més vulgars y carrinclons, en justa concordància ab llur esperit. Bon goig que de lluny a lluny una obra den Guimerà trenqués l'ensopidora vulgaritat ab una nota de vera literatura.

L'Iglesias primer, els que hem vingut darrera d'ell després, han modificat bon troç aquest estat de coses. Però encara 'n queden, d'aquells falsificadors d'art; y uns de llurs darrers representants són els que han posat les llurs plomes pecadores en l'*Ani-*

ma, drama en tres actes d'una escriptura italiana, l'Amelia Prosselli.

Y és una llàstima: sense esser cosa de l'altre món, l'obra era mereixedora de millor sort. De quan va estrenar-la l'Iggesias en Itàlia, recordem el diàleg distingit, ben tallat, de bon gust, sempre literari; l'obra's desenrotllava naturalment, sense grops, sobre tot durant el primer y l'últim acte, els més ben construïts...

Doncs de tot això no n'han deixat gaire bé res els dos senyors que l'han traduïda y... *desarreglada*. Sembla com si haguessin volgut lluir expressament el llur mal gust posant en boca dels personatges totes les vulgaritats del llenguatge usual entre gent mal educada: aquells *senyors* del llur *arreglo* parlen molt sovint com els més distingits trinxeraires. Y no contents encara d'això, han substituït el desenllaç de l'obra per un final melodramàtic de lo més ridícul y cursi que mai s'hagi vist.

L'execució, en general, bona. Sobressortí la Sra. Lorente, que actualment és l'actriu espanyola de més temperament. Estigué admirable de justesa y força dramàtica en el final del primer acte, en gaire bé tot el segon y la quasi totalitat del tercer. La senyora Lorente no necessita de grans crits per transmetre al public l'emoció dramàtica: a mitja veu, ab aquella deliciosa mitja veu seva, que ab tanta facilitat velen y matisen totes les mitges tintes del sentiment, ne té prou per donarnos l'esgarri-fança que produïx l'art de bona llei. Citarem com exemple l'escena de l'últim acte

LES LEPROSES DE SANT LLATZER

SANT LLATZER

D'ençà d'aquesta setmana ja 'l vell hospital de Sant Llatzer, una de les curiositats barcelonines, no alberga als leprosos. Han sigut traslladats a Horta... Alguna cosa és morta ab això.

Recordau aquell Duke of Portland, un dels més bells contes del genial artista qui fou Comte de Villiers de l'Isle-Adam... ¡No, no peresqué ab Ricard de Portland, l'últim leproso del món!... Jo 'ls he vistos, els Jobs d'avui; jo 'ls he vistos, supercivencs pietosos dels negres temps; jo 'ls he vistos com a darrers llatzerals testimonis d'una maledicció antiga de Déu, com a víctimes que expiessin, per tots, per tots nosaltres, l'ignorada Gran Culpa d'un dia...

Estaven en les sales fosques de Sant Llatzer, asseguts en els bancs, apoiats en les taules, sinistres, en grups silenciosos. Sense remor, gaire bé també sense paraula, anava y venia entre ells una jove religio-

sa. Hi havia al bell mig d'una cambra, immobilitat, els braços creuats, acotada la testa, que s'anagava en l'ombra de la gorra, un home llarguíssim. Hi havia en un recó una vella que gemegava. Hi havia un nen, ab la cara horribil, qui, vora una gran finestra, ab els ulls alçats, bevia la llum d'un incògnit cel.

El Doctor qui m'acompanyava m'anà explicant les varietats de la malaltia. Ens acostàrem a una dona. Era vellíssima. Era cega. El Doctor li féu mostrar les mans. Dos mannycons informes. Els dits li anaven desapareixent. La carn s'atrofiava en la miserable. Però ella deia:

—La boca és lo que'm fa mal...
—Realment... —Pes dels anys, malaltia, lletgesa, llagues, horror, tenebres, ¡què importen?... Què importa'l mateix caral masell qui no sab sentir-se?...
—La boca és lo que'm fa mal...

XENIVS

MOVIMENT AUTONOMISTA

Catalunya

Tarrassa. — Aquest vespre, a l'Agrupació Regionalista, tindrà lloc la novena sessió d'aquest curs, continuant l'explicació d'història de Catalunya en el període de la Reconquesta 'l professor D. Francesc Abad.

De la conferència següent, se n'ha encarregat el jove lletrat D. Alfred Viñas, qui desenrotllarà 'l tema: *Evolució de l'idea de pena*.

A la conferència del dissabte anterior, que estigué confiada al sudit Sr. Abad, hi fou present una triada concurrencia, que acullí ab merescut elogi la disertació històrica que esmentem.

Després d'ella, feu ús de la paraula 'l Sr. Llongueras, mestre del cor de l'Agrupació Regionalista, qui desenrotllà 'l tema *Educació musical*, ab la competència y galanura d'expressió que acostuma.

Sigué igualment aplaudit.

Montblanch. — En el Consell general darrer, celebrat per l'Associació Catalanista, després de tractar diferents punts de règim interior, se va fer votació de nova Junta Directiva per la que van ser elegits: D. Ferran Chisparro, president; D. Josep Andreu, vis-president; D. Ibo C. Farré, tresorer; D. Lluís Sabaté, bibliotecari; y D. Jaume Foraster, vis-secretari.

Manresa. — La simpàtica idea, iniciada per alguns manresans, d'establir Concursos històrics, serà un fet en la noble ciutat del Cardener.

L'Ajuntament manresà, aprovant una instància firmada per varis veïns, ha pres l'acord de celebrar per la festa major un

entre la Matilde y l'Enric, que digué y feu d'una manera exquisida.

En l'altra crònica citàvem al Sr. Barbosa com un dels actors del Teatre Català en qui han de tenir-se més esperances. En aquesta obra ja les hem vistes en bona part confirmades. Potser en els passatges d'emoció... *sentimental*, pura, el seu sentiment no era prou fondo; però en general estigué molt bé y, sobre tot, tenia sempre aire de lo que representava: era un *senyor*.

Lo mateix que 'l Sr. Codina (a qui de passada aconsellem que procuri no voler dramatisar-ho tot, perquè la monotonia fa perdre intensitat a les coses). Tant com aquest parell d'actors estaven en escena, tot prenia un caràcter de distinció. Y no era efecte solament, com molts actors creuen, de la manera de vestir, sinó de la manera de produir-se, de l'acció, del dir, d'una infinitat de petites coses que no s'aprenen ni poden ensenyar-se, però que salten tot seguit a la vista, sobre tot quan, com en aquesta obra, se troben al costat de maneres que resulten de... *senyors* de comedia.

La Sra. Jarque, en el seu petit paper, contribuï al bon conjunt de l'interpretació.

Y què direm de la presentació? Ja comença a esser hora de que l'empresa del teatre Remea pensi en posar les obres com se mereixen, retirant d'una vegada tots aquells mobles que anys hà tindrien d'esser a càl drapaire. Y lo que diem dels mobles pot dir-se també del decorat. És una vergonya que no hi hagi un sol interior ni presentable.

J. P. P.

de dret pugui dir-se descendent de la casa reial de Barcelona.

El senyor Laporta fou escoltat ab molta atenció y sumament aplaudit.

Borrassà. — L'Unió Catalanista, d'acord ab els catalanistes de Figueras y altres entusiastes companys de Borrassà, està organitzant un meeting de propaganda que tindrà lloc el dia 30 en dit poble de Borrassà, aprofitant les fires importants que s'hi celebren aquell dia.

Granollers. — En el meeting de propaganda catalanista que tindrà lloc a Granollers demà, diumenge, hi pendran part els oradors senyors Roca, Llorens, Tona, Roig y Pruna, Gurri, Menegat y el president de l'Unió Catalanista Dr. Martí y Julià.

Barcelona

Ateneu Obrer del Districte Segon. — Dissabte passat al vespre, en Frederic de Puig-Samper va donar en el local d'aquesta societat la seva anunciada conferència sobre 'l tema: *Organització dels municipis (universitats) de Catalunya*.

El orador començà dirigint una felicitació a l'Ateneu per l'obra de germanor y de cultura que està realitzant, prometen-se beneficenciosos resultats per la causa de Catalunya.

Entrà a seguit al fons del seu tema, començant per definir el municipi, reconeixent 'l caràcter d'entitat natural y per consegüent el dret de l'autonomia, que li neguen els Estats centralistes, com França y Espanya, per 'ls quals el municipi no és més que la primera roda de la seva màquina administrativa.

Explica després la formació d'aquests municipis, nascuts del reconeixement de l'existència d'un braç popular, que's constitueix mitjançant la protecció dispensada al poble pels monarques que l'escolleixen per aliat enfront del feudalisme.

Per això és de veure com els prínceps catalans, bon punt conquisten un territori, el declaren lliure, donant-li amples facultats per que's constitueixi interiorment com més escayant sia a les seves costums y caràcter.

De tots aquests municipis, confosos en un principi ab la parroquia, el més important fou el de Barcelona, que funcionava ab el nom de Concili d'Cent, quina organització explica el conferenciant desde la seva constitució, entrant en detalls minuciosos y interessants sobre les atribucions de cada un dels sis primers concellers, trajo, cerimonial, etc., etc.; il·lustrant la seva relació ab curiosíssimes anècdotes.

Enumerà y glosà les facultats del Concili, qui entenia en les qüestions de legislació, ensenyança, comercials, de tributació, diplomàtiques, militars, d'encunyació de la moneda, judicials; en una paraula, en totes aquelles que són potestatives d'un verdader govern.

Considerà després, el Sr. Puig-Samper, al glosar el Concili de Cent com el més zelós guardador de les llibertats de la patria.

Detallà 'ls honors y preeminències que tenien els concellers, y esmentà interessants casos en demostració de lo molt que estimaven la seva dignitat, no abdicant davant de ningú.

Entrà finalment l'orador a explicar la decadència de la gloriosa institució, quins primers símptomes es manifestaren en temps de Felip III, en els que, mercès a l'influència catalana, que ja's feia sentir a Catalunya, alguns concellers no tingueren escrúpul en fer pactes y conxorxes ab els reis y governants de Madrid humiliants per Barcelona, que 'ls valgueren ser exonerats públicament per acord dels seus demés companys de Concili.

De tot lo manifestat pel Sr. Puig-Samper, ne tragué 'l conferenciant la conclusió de la conveniència de reintegrar al municipi barceloní la seva autonomia, com a totes les municipalitats catalanes, per aconseguir a la nostra terra la prosperitat y llibertat de que frua en temps del gloriós Concili de Cent.

Prop de dues hores estigué parlant el Sr. Puig-Samper sense que decaigués un sol moment l'atenció del nombros auditori, qui coronà ab llargs y entusiastes aplaudiments la magistral conferència del Sr. Puig-Samper.

Federació Escolar Catalana. — El Sr. Puig de la Bellacasa va donar, divendres passat, a l'Acadèmia de Dret d'aquesta societat, una conferència sobre 'l gran plet entaulat a Catalunya, a la mort de don Martí i Humà, per a nomenar successor al tron.

Aquest plet, conegut ab el nom de *Compromís de Casp*, fou objecte, per part del conferenciant, d'un detingut estudi en els seus aspectes jurídic y històric, mereixent l'orador els aplaudiments de la concurrència.

Lliga Regionalista a. — La segona conferència que donà divendres passat en Ferran Aguiló sobre 'l tema: *La Generalitat de Catalunya y les Diputacions provincials*, versà sobre l'història de la primera de les nostres institucions polítiques desde 'ls temps den Joan II fins a l'esquarterament de Catalunya en províncies.

Explicà la brillant gestió de la nostra Generalitat en aquella època en que's preparava l'unitat política d'Espanya, extremant la seva repressió contra 'ls barons o traïdors a la causa de Catalunya; feu així mateix història de l'heroica defensa que féu aquesta institució de les llibertats de Catalunya, escarnides per Felip IV y usurpades més tard per Felip V, detallant els incidents de la guerra de 1714 y posant de manifest el brillant paper que la Generalitat de Catalunya va desempenyar en aquell tant gloriosa com trista època de la nostra història.

Acabà 'l Sr. Aguiló comparant la Generalitat ab les migrades diputacions provincials existents, que sols tenen atribucions administratives, per més que en realitat feien política, convertint-se en ins-

truments dels cànecs y dels governadors de província.

Finalment, advocà 'l conferenciant per la constitució de la Diputació única per esborrar les actuals divisions de territori, considerant aquest organisme del tot indispensable per l'assoliment de l'autonomia de Catalunya.

Conferència pera avuy. — Aquesta nit, a dos quarts de deu, en Joan Ventosa y Calvell donarà, en el local de l'Ateneu Obrer del Districte Segon, una conferència sobre 'l tema *Evolució del Catalanisme*.

Associació Popular Catalanista. — El Consell Directiu d'aquesta entitat ha quedat constituït enguany en la següent forma: president, Antoni Sayós; vis-president, Bonaventura Riera; tresorer, Jaume Bozzo; comptador, Joan Suncarrats; bibliotecari, Esteve Porta; secretari primer, Ramon Riu; secretari segon, Francesc P. Curet; vocals, Antoni Raventós, Modest Bertran, Blai Albareda y Joan Casellas.

La sessió inaugural de curs de la mateixa Associació tindrà lloc a primers del vinent Desembre, en el dia y hora que s'anunciaran oportunament y en la qual el nou president, Sr. Sayós, tractarà un tema d'actualitat sobre Catalanisme.

Escoles del Districte Segon. — Diumenge a la tarda l'esbart cantaire «Novell Planter», del Col·legi de Sant Jordi, va donar, en el local de l'Ateneu Obrer del Districte Segon, un esculit concert en honor dels professors y alumnes de les escoles de l'esmentat districte.

Feta la presentació per un noi del «Novell Planter», l'esbart, dirigit pel seu mestre, Sr. Fios y Calcat, va executar escullides composicions escolars y populars, totes les quals varen ser molt aplaudides, mereixent bona part d'elles els honors de la repetició, havent-se hagut d'executar algunes fóra de programa.

Un tercet musical, compost dels senyors Piqué (piano), director de l'Orfèu Canigó (secció musical de l'Ateneu del Districte Segon), Menegat (E.) (violí), y Bonnin (violoncel·lo), va executar ab gran justesa la *Marche funèbre* de la *Symphonie héroïque*, de Beethoven; una *Melodie*, de Grieg, y *Bromace y Bolero*, de Danelo; havent obtingut els concertistes extraordinaris aplaudiments.

El president de la Junta de les Escoles, en Ramon Menegat y Nogués, posà fi a tant xamosa festa ab un sentit parlament de gràcies, en el que remercià al «Novell Planter» el seu galant obsequi y an els concurrents la seva assistència.

Juventut Autonomista de Gràcia. — Aquesta entitat ha inaugurat una serie de conferències, la primera de les quals va donar, diumenge passat, en Joan Montllor, qui tractà dels devers dels joves nacionalistes, glosant els conceptes d'autonomia, instrucció y activitat, que deuen integrar el lema del jovent que dedica 'ls seus esforços a la lluita per la causa de la reivindicació dels drets de Catalunya.

Un telegrama. — El diputat a Corts, nostre distingit amic D. Lluís Domenech y Montaner, ha enviat al Sr. Maura 'l següent telegrama:

«Extm. senyor president Govern.—Madrid.—Esperit general població és desig eficaç vigilància ab intervenció instituts país y aplicació estricta codic avui nula, en excitació, preparació y execució atentes.

«Considero greu desacert llei especial repressió donant concepte depresiú y terrorista del país, essent en definitiva contraproduent.—Domenech.»

Protectora de l'Ensenyança Catalana. — El darrer Consell general extraordinari d'aquesta Associació elegí Vis-secretari y Comptador de la mateixa a D. Manuel Ribas y D. Josep Coll, respectivament.

Se presentà un projecte de bases per a distribució de fonsos subvencionant a les escoles y centres de cultura catalana, acordant-se repartir-ne còpies entre 'ls socis per a 'l seu estudi.

Estudis Universitaris Catalans.

—Encara que les tasques pròpies d'aquesta entitat no entren d'una manera directa en aquesta secció política, devem consignar, pel lloc on se vindran celebrant, que en Josep Pella y Forgas ha començat a la derivació Escolar Catalana, y en nom dels predis Estudis Universitaris, una serie de conferències sobre *Institucions polítiques y llibertats de l'antiga Catalunya*.

En la primera, que's donà dilluns d'aquesta setmana, després de breus paraules de salutació, exposà 'l Sr. Pella 'l concepte de principat, demostrant que Catalunya s'inspirà sempre en el verdader esperit lliberal en totes ses institucions: per això analisà alguns fets històrics y alguns lleis dels Usatges. Féu remarcar l'influència de França en l'Estat Català, tant en sos temps de prosperitat com de decadència, explicant el seu convenciment de que an aquesta influència's deu la perdua de nostres llibertats polítiques; y acabà dient que l'esperit català no és mort y que renaixerà 'l dia que tots els catalans tinguin ple coneixement de lo que fou Catalunya baix el punt de vista polític.

El treball de l'erudit disertant sigué escoltat y aplaudit per nombrosa concurrència, que segurament no deixarà de concorrer a les successives conferències.

Aplec Catalanista. — Aquesta associació està preparant la celebració d'una solenne sessió commemorativa del tercer aniversari de la mort de l'eminent autonomista en Francisco Pi i Margall.

Donat el caràcter de la sessió y les significades personalitats nacionalistes qui hi pendran part, promet esser un acte de molta importància.

A. D. ANTONI MAURA, PRESIDENT DEL CONCELL DE MINISTRES, PER LA

CIVILISACIÓ D'UNA GRAN COMARCA

Exm. Sr. y distingit amic:

Hi ha en aquest antic reialme, y avui avançada y activa regió de Catalunya, una immensa y per naturalesa rica comarca, completament aïllada de l'universal civilització y de vida estèril o paralitzada per deficiències d'acció de l'Estat que heu vós vingut a regir suara. No és que no hagin mostrat en l'història, ella y els seus naturals, extraordinàries condicions de valer peculiar y nacional, ni que no sien ara excepcionalment aptes la seva situació geogràfica, les seves forces naturals y la disposició dels seus habitants per a la civilització moderna; molt al contrari.

No és tampoc que per posar-la en activitat y comunicació ab el món calguin obres de romans o capitals y enginyers de poderosos pobles moderns. Els treballs y diners que s' necessiten estan dintre de la possibilitat de la nació més modesta y estarien dintre de la potència de Catalunya sola y serien de molt temps realitzats si no estés ella privada, per la constitució y regim de l'Estat, d'efectiva acció pública per a proveir y fer-se per si mateixa la pròpia civilització.

Ni és molt menys, la de que s' tracta, empresa que convinga a una comarca y no a l'Estat, perquè, més que an aquella, an aquest seria altament productiva; ni perquè ho sia se deu esperar confiar-la a la pròpia iniciativa, perquè en molt temps per aquesta precisament no pot valer.

Y, per fi, és l'empresa deute de civilització, no ja de l'Estat en si, sinó internacional y de comunicació directa entre la vella Europa y el continent africà occidental, que en sa totalitat avui naix a la vida comú del món.

Res li manca a l'execució d'aquesta obra sinó voluntat intel·ligent y activa en el poder. Començada a estudiar fa més de mig segle, està resolta desde vint anys enrera en plans, en lleis de l'Estat y en convenis internacionals. Y aquesta voluntat, que li fa tanta falta a l'obra de que anem a tractar, deuria ser la vostra.

I

ESTAT ACTUAL DE L'ALTA CATALUNYA

Desde ls plans d'Urgell, per aont corre la via que condueix de Barcelona a Madrid, fins a la ratlla de França en el Pirineu Central, hi ha una distància de cent-vint a cent trenta kilòmetres, y desde les montanyes del Ribagorça al baix Cardener, per aont corre un tramvia, n'hi ha un centenar; y en tota aquesta extensió superficial de Catalunya, uns dotze mil kilòmetres quadrats, una extensió per ferhi tot un departament o província florent d'un Estat a la moderna, no hi ha ni un kilòmetre de ferrocarril fet, ni comensat, ni un rail posat enlloc. Si seguim la faixa restant de frontera fins al mar, fins a la via de Portbou, ab una amplada de 30, de 60 kilòmetres, la trobarem igual.

Fa pena llegir un *rapport* oficial del Congrés de Cambres de Comerç del Sudoest de França, en 1903, sobre les vies de comunicació internacional d'Espanya: en 450 kilòmetres de frontera, diu que, no hi tenim més que camins dolents per cavalleries y dues carreteres: una que entra a 1,577 metres d'altura, y una altra a 1,640 metres, es a dir, en les regions de montanyes interrompudes per les neus d'hivern.

Y a l'altra banda d'aquestes montanyes hi ha una de les regions més riques y més civilitzades de la França y del món, el Llengadoc; y més enllà Europa entera; y d'aquesta banda la pròpia Catalunya.

Tota aquella comarca, en ple segle xx, epoca de les grans vies, se troba de comunicacions molt més avall que en l'edat mitjana. No té casi més que ls camins d'allavors, però espallats. Quatre sigles de soberania absoluta d'un gran Estat no han sigut capaçs de ferhi una carretera completa: alguns boçins de tercer ordre, per aci y per allà, ab traçats de montanyes, abandonats, sense acabar, sense unió d'un ab altre, fets ab una lentitut desesperadora. En cambi, els sistemes antics y complets de camins a peu y de ferradura, l'Estat els ha abandonat, convertits en pedreguers; y les guerres, disputant la seva sobirania, els han destrocat. A cada pas, en les fertils valls dels abandonats rius d'aquelles hermoses comarques, hi trobeu les piles y respallers de ponts antics, fins del segle xi. Havien aguantat les grans riades pirinenques de cinc, de vuit

centuries, y els naturals de la terra els havien privat de la petjada destructora de les invasions. Desde que tinguérem un gran Estat pera defensarnos, els estratègics de França y Espanya, desde ls generals de Lluís XIV fins a en Martínez Campos, s'hi han abarallat, y en tres o quatre sigles no n'han deixat un de sencer, els han volat casi tots.

Pobres y tardans fruits d'afany y treballosos gestions de tot un segle són els migrats camins arrancats com concessió graciosa de l'Estat: dugues carreteres de segona o tercera classe, les del Segre y del Pallaresa, obtingudes ab grans alegries per allà l'any 40; inaugurats els primers troços utilitzables fins a la Seu y fins a Tremp, mitj segle més tard! Les generacions actuals, al camí que van no les veuran pas acabades; els hi falten els passos més difícils, obres de fàbrica y... molts kilòmetres.

La grandiosa plana de la Cerdanya, regada pel Segre y afluents numerosos, catalana tota, està partida en dugues meitats per mera geometria imposada per la França victoriosa. En la part francesa carreteres arreu, dugues de llarg a llarg y altres radials que s'enfilen a tots els colls practicables de les montanyes del cint, al de la Perxa, al de Puigmorent, a dos mil metres d'altitud... cada poblet de quatre cases té la seva branca de camí rodant, ben mantinguda: Egat, Via, Llo... Els més insignificants y enaspats... tots tenen *mairie* y escoles noves, telegraf y telefon... És una centralització, un burocratisme enfadats y depriment, però organitzat y actiu. A la part d'Espanya, més rica que la francesa, re. L'Estat no hi ha fet mai res. Oberta per particulars y pagada ab peatges pels transeunts, hi ha una branca de carretera, única per anarhi, desde el Coll de Toses. En tot lo demés, camins oberts per les mateixes carreteres... Allí com en totes les comarques veïnes, l'Estat hi cobra y hi quinta... desmoralisa la terra a copia d'eleccions, ab els corresponents excessos... però no hi treballa ni hi ha creat res, absolutament mai, en sigles.

La vall d'Aran tot l'hivern aïllada d'Espanya y oberta per la França, sense camí cap ençà. Per la Bonaguua amunt o pel port de Viella a peu o a cavall, s'hi entra ab pena al bon temps. Quan setembre acaba hi ha perill de la vida. El torb y la falta de camí hi maten. Allà a l'hivern, quan les necessitats del mercat ho exigeixen, se reuneix al peu del port una mena de *caravana* de les altures, remats y tractants y guies; quan un mati senyala bon temps, pugen en multitud: remats de bous ardis y resistents al davant, obren pas, conduïts per practics dels pais; detras van els demés remats de peu partit, els mulats espantadits y els homes... L'endemà l'camí torna a tancar-se, torna l'aïllament. També, per allà l'any 40, en Madoz va presentar un, dos projectes per arreglarlo... baratos, enraonats. Com si tal cosa.

El perill de mort hi és constant en tots aquests viatges: el torb y el camí perdut en els ports; en les valls, el camí just per posar els peus en els relexos de les cingle-res, estret, deixat, menjat per les aigües, relliscós per les gelades, pedregós. El riu rabent, arremolinant-se, us crida abaix ab remor feréstega... Un mal pas, una relliscada, un moment d'espant del cavall, y esteu perdut. Una caiguda es allí la mort.

Allí no s'hi ha conegut el renaixement esplèndid, ni l segle xviii, revolucionari y reformador; ni el xix, enginyer y comerciant. La civilització moderna no s'hi ha deixat veure.

El mercat natural d'aquelles grans pastures serien les populoses ciutats dels plans, de la costa, Barcelona sobre totes. Elles bastarien a un regne sencer. En una gleva sola, dels centenars que n'hi ha, el pla de Beret, els remaders de França hi apeixen a l'hora dotze, quinze mil caps de bestiar... però per tornar-hi ben criats, de carn sana y saborosa, a les ciutats franceses. De la part d'ençà no s' pot vendre sinó esperant les fires locals d'aci y d'allà, fent grans sacrificis, de dies de camí y de transport, mantant o emmalaltint el bestiar. Quan arriba a lloc ja no val res, ni de carns ni de moneda.

Rius caudalosos, per nosaltres casi desconeguts, el Ribagorçana sencer, el Noguera de Tor, els rius d'Espot y de Sant Nicolau, el Flamisell y el Busia, el Cardós y el Ferrera, el Balra y el riu de Tuixent y de Lavansa, els alts afluents del Cardener, y tants y tants altres, van per mig de les valls verdegantes y fertils d'una naturalesa vigorosa y aspra, no tant grandiosa com la de Suïça però si més rica y pintoresca; salten al peu de montanyes de ferro y de jaces de tots els mine-

ral de l'alçament poderós dels Pirineus; corren als començaments del segle xx sense haver vist encara mai reflectada en ells l'imatge d'un sol vehicul portat sobre rodes, ni la més humil carreta... Reflecten els coberts esbaldats de fargues abandonades: aquelles «fargues catalanes» que encara avui en tots els llibres de ciències, ensenyen al món com se treballa el ferro y d'aon vénen els grans forns moderns; reflecten les ruïnes dels monuments en quins hi floriren arts e institucions de civilitzacions passades; els castells caiguts, casals dels magnats de nostra historia, les cases humils ennegrides per la vellesa, y els pobles encimbellats, desde aon els nostres avis ens donaren vida, caracter e independència; roseguen el peu y ensolcien els rostos, pedregosos y despoblats ara, dels que foren abans boscos gegants y envejats d'aon sortiren en sigles y sigles bastiments pera dominar el Mediterrani y pera alçar les construccions dels regnes llewantins d'Espanya; y, vagatius y estèrils van a engolir-se y se fonen en les falles dels congostos, portells tortuosos de naturals muralles, immenses, inexpugnables, que la política de l'Europa de Carlemany confià a nostres passats pera contenir l'invasió dels continents africà y asiàtic sobre la civilització cristiana.

Aixís com per l'Ebre no s' pot fer idea de la potència del Segre, ni per la d'aquest dels seus afluents principals el Pallaresa y el Ribagorçana, tampoc per aquests se pot amidar la força dels seus secundaris. Per aquelles valls transversals de l'alt Segre y dels Noguera, nombroses, llargues y enaspades, acabades en pics altíssims y en lloms poderosos de montanyes que cobreixen espesses neus gran part de l'any, salten garbes inacabables d'aigües, filtracions de la neu, sobreixides d'estanyes y estanyols formats en els replacs de les altures. La força n'és incalculable. Baixen de dos-mil, de dos-mil-cinc-cents, de tres-mil metres d'altitud ab camí de vint o trenta kilòmetres sobre les valls principals a cinc-cents, a vuit-cents, que no arriben casi mai a mil metres d'altura. La de Vialler, al peu mateix del gran maciç de les Malehides, ne té de 998 metres; la d'Esterrí, al peu del port de la Bonaguua, 971; Pont de Suert, 870; Sort, 775; Rialp, 722; la Seu, 760; y són les altres. Y relativament aquestes valls són temperades. Poc més avall, a la Poble de Segur, diuen que s'hi arriba a fer florir el taronger; a Sort el magraner hi treu flors coralines y fruits granats, el presegueix hi madura poms de mel daurada, y la viña s'enfila cap als redossos de Pont de Suert, y fins s'ha atrevit al soleis d'Esterrí. Les hortes de la Seu y de Tremp tenen fama extesa.

És un país de bon viure, de gent feïnera, productiu, per boscos, per pastures, de mines y sobre tot de forces immenses, conformat per la gran industria.

El Pirineu fou el pare, avui és el

pervenir, és la reserva de Catalunya.

LLUIS DOMENECH Y MONTANER.

(Acabà.)

NOTES POLITIQUES

El Sr. Bertran en el Senat y el Sr. Soler y Merch en el Congrés de diputats, han demanat, prenent peu del crim espantós del carrer de Fernando, que s' restablis la llei d'excepció contra l'anarquisme y que s' prohibís la celebració de determinats meetings y reunions públiques.

Comprehem perfectament que dits senyors, animats pels sentiments ultraconservadors y el criteri estatista que ls ha caracteritzat sempre, hagin fet les manifestacions esmentades. Però la significació, regionalista ab que ells foren elegits ens obliga a exposar llealment el nostre criteri, perquè l' de dits senyors no pugua considerarse mai com el general en el Catalanisme.

Els repugnants atentats anònims que, per desgracia, es vénen repetint tant frequentment a Barcelona, exigeixen com a fenomen social, per part de governants y governats, una seria meditació sobre les causes que poden produirlos, una acció de justícia social que tranquil·lizi els esperits, un treball per la difusió de la cultura que intensament els il·lumi, una política positiva que, allunyant els dogmatismes que encenen passions, afavoreixi ls interessos de tothom y propagui cada dia més el benestar entre rics y pobres. Com a delictes, mereixen una policia intel·ligent, honorable y ben organitzada que ls eviti en lo possible; uns tribunals y una llei penal que ls castigui ab aquell rigor imperturbable y serò que fa tan respectable la justícia en els pobles civilitzats y lliures.

Les lleis d'excepció són abominables sempre. Quan és excepcional la pena, perquè s' inspiren en un sentiment innoble de venjança que rebaixa als Poders públics fins al despreciable nivell del criminal; quan ho és el procediment per inquirir els delictes, perquè, sense obtenir cap avantatge, atenten a la llibertat del individu y posen als ciutadans ignocents en perill imminent de ser objecte de persecucions iniquies.

Ab les lleis d'excepció han sigut perseguïdes totes les idees: les de sectes criminals y les de causes justes. No tenien altre caracter les lleis que portaven al martiri als primers propagadors de les idees cristianes.

Ahir el govern conservador del Sr. Silve-la feia promulgar una llei d'excepció contra l' Catalanisme, en nom de l'uniformitat d'Espanya; avui s'en demanen contra l'anarquisme, en nom de l'ordre social. Demà s' creuran potser facultats tots els governs pera ferne contra tots els que tinguin idees contraries a les seves.

No ho podem consentir, nosaltres autonomistes, que l'Estat tingui dret de posar a cap ciutadà fora de la llei; no ho creiem que l'Estat, ni ab la violència de la llei ni ab la força de les armes, tingui virtut pera resoldre problemes socials graves, pera impedir en absolut la realització de crims espantosos com el comès aquests dies a Barcelona; no n' volem per ningú, de lleis excepcionals, perquè les lleis excepcionals són una tirania inútil.

Nosaltres abominem fortament el crim, desitgem l'inflexible castic del seu autor, estimem necessari que s' castigui als autors dels delictes comesos per medi de la paraula, temem que s' produixin noves conseqüències de l' indefensió social en que hem de viure, y demanem y demanem sempre institucions de civilització eficaç y positiva, savies institucions que evitin els efectes morbosos de la criminalitat barba y de l'inepcia dels Poders públics, associant els drets ab la vida efectiva y segura dels homes y de la societat que constitueixen.

CORRENT MÓN

Exèrcit femení

Els russos estan intentant un suprem recurs pera veure si se ls cambia l'estrella... d'Orient, que, si un dia era fidel guaidora dels Reis, ara, com sos aconeciments ho comproven, no fa gaire bona cara als emperadors; al menys per lo que s' refereix al de Rússia.

Aquest suprem recurs, en el que sembla que ls moscovites hi han posat tanta confiança gaire bé com en la pròpia esquadra del Baltic, consisteix en la formació d'un exèrcit femení, del que ja se n'ha constituït un esquadró a la ciutat de Nikol'sk-Oussorisk (Siberia).

Aquesta força — d'una manera o altra l'hem d'anomenar — és composta de cinquanta-tres amaones uniformades ab guerreres y armament igual als dels cosacs, les quals estan comandades per la senyoreta Lieskone, filla d'un coronel de cavalleria que té guanyada fama de ser la millor escudera de Rússia.

L'esquadró fa exercicis tres cops a la setmana, lo propi d'equitació que de tir al blanc, fent en un ordre y altre progressos tan ràpids que fan esperar que abans de gaire podrà incorporarse a l'exèrcit en operacions a la Manxúria.

Ab tot, no és de suposar que ls directores de la lluita d'Extrem Orient fundin precisament la seva confiança en les aptituds balístiques de les cosacsques o en la seva pericia d'amaones, sinó en altres armes pròpies de totes les dones, però tant més temibles per lo feridores quan les esgrimeixen dones guapes, com és fama que ho són les que constitueixen l'esquadró de Nikol'sk-Oussorisk.

L'organizador d'aquest cos sembla que s' va inspirar, pera portar a terme la seva obra, més que en la ciencia estratègica, en la psicologia, tenint potser pròpia experiència dels estragos que poden arribar a fer a qualsevol fill de mare, encara que sigui de mare japonesa, quatre papereries d'una bellesa autèntica.

Per ventura no és ja cosa admesa en les batalles del amor allò de matar ab una mirada y de ferir ab un desprecí? Doncs res costa de provar si això té efecte en el terrenne practic, y si ab aquestes mirades y aquests desprecis, altres tants recursos de l'estratègia de la coqueteria, en Kuropatkin pot produir més baixes en l'exèrcit den Kuroki de les que ha conseguit fenthi ab els seus canons de tret ràpid.

Y de que es molt factible que aixís sigui, en respon el fet de que l'altre dia, resistint el governador de la plaça aquest cos, va enamorar-se de l'idem de la seva comandanta, del qui potser a hores d'ara ja ha demanat al seu papà una porció tant important com és lamà.

Calculin, doncs, si se n' pot esperar d'un exèrcit aixís, que abans d'entrar en acció ja ha fet la primera víctima!

EFE

LA CASA Y LA CIUTAT

Al Dr. Miquel de Unamuno.

I

Distretament, y sense concedirles més que una superficial atenció, en quant ens pessigollegen la curiositat

ab atractiu de cosa pintoresca, llegim cada dia, en els periodics, referencies d'algun fet de la vida contemporània, del qual ens completament escapa l'valor significatiu y potencial. Y, no obstant, a voltes, en un fet aixís, encara que a primera vista sembli digne sols de l'interès del tecnic, o del desvavat, lleminer de lectures amenes, hi coven germens d'aital força, que l'seu desenrotll representa una transformació completa en l'organisme de la societat y en el ritme general de la vida.

Aixís, significatiu y fecon vull veure aquest fet de les colossals construccions que, pera cases de lloguer, se vénen realisant, de poc més d'una decada ençà, y en creixentes proporcions de magnitud y nombre, en els Estats Units del Nord-América, y principalment en la ciutat de Nova-York. És de tots sabut que, més que mai en els anys darrers, s'ha arribat en això a extrems maravellosos, ni somniats un dia. En els carrers de la gran metropoli nord-americana, topen els ulls a cada instant ab un d'aquests monuments qu'ergueix en les altures la seva massa valenta, y, ab ses multiples fatxades, ab l'infinitat de portals, de xemeneies, de retols, d'anuncis, d'escuts y banderes; ab sos milers de finestres y balcons, que, en sent vespre, vessen auries torrencials de llum; ab les línies energiques d'una arquitectura sens tradició, apar com castell vigilant en la lluita pels moderns avenços y com immens deusit d'energia vital.

Les condicions del lloc en que Nova-York és crescuda han originat la precisió de condensar la població en un espai d'estretor relativa. El mateix caracter insular de la ciutat marca limits a l'expandiment d'aquella gran part de la població a la que l'treball o llinatge de vida reté propera al nucli urbà. Notes especialissimes del caracter local colaboren en aquest sentit. S'ha observat que l'obrer de Nova-York repugna, al contrari d'allò que ocorre en altres capitals, a fer grans recorreguts al dirigir-se al treball o tornari, encara que pera evitarho hagi de viure en condicions pessimes. Aixís, desde l'moment que l' cens se feia un xic copiós, la casa de lloguer, el *tenement house*, devingué indispensable. En 1840 les cases de Nova-York eren, en sa major part, de maó, de tres pisos a lo més, y destinades sols a habitació d'una o dues families. El primer *tenement house* va construíre en 1838 (*Gotham Court*, en el *Charry street*). Més tard, la Capella baptista del *Mulberry street* fou transformada a igual destinació. Aviat, a tot el llarg del *Mulberry street*, de l'*Elisabeth street*, del *Baxter street*, les antigues habitacions pera una o dues families se convertiren en cases pera inquilins multiples. La necessitat de grans construccions d'aquest genre s'imposava.

Un transcendental progrés en la construcció, l'empleu del ferro, ha permès satisfer aquesta necessitat. Y avui s'ha arribat, en això, a proporcions gaire bé increïbles. S'alcen cases de vint, de vint-y-cinc, de més pisos. En les habitacions d'aquestes cases cab un poble enter. Alhora s'han multiplicat en elles les comoditats. Se les ha dotades de salons, biblioteques, instalacions hidroteràpiques, gimnasis, d'ús comú pera ls llogaters. El correu, el telegraf, el telefon, les tuberies de transports urbans, tenen en elles ses oficines... Hi ha cases d'aquestes que semblen veres institucions de vida laboriosa, comunicativa, culta, artística y agradable.

D'aquest importantíssim cambi en la construcció y en el concepte de la Casa, comença ja a oivarsen la transcendència. Se diu que està originant una revolució als Estats Units quins efectes se sentiran y llargament persistiran arreu; que comença a crear nous estils d'arquitectura; que modifica ls sistemes d'arrendament; que ha donat naixença a noves industries, en que America conservarà molt temps el predomini; que resol problemes difícilissims de distribució urbana... Emperó jo crec que hi ha més, molt més: en un ordre més transcendental y més ample, no sentiu palpitant aquí, encara embrionaria, indistinta, una entitat nova en l'organització social?

II

Penseu en això: circumscrita per un medi material, en *circulus* perfect, trobem reunida una munió de families, és a dir, milers de persones. En aquesta gran massa humana, els membres viuen en contacte constant, se troben en condicions d'utilitat reciproca, disfruten junts de moltes coses (salons, biblioteques, aparells d'ús comunal o col·lectiu (orguens de solidaritat, poderosos despertadors de conciencia pública, armes eficacissimes de socializació. Y, d'altra banda, en ses multiples y diferents formes de vida

y de treball, aquestes persones mutualment se completen. En tant gran nombre, probablement tindran representació tots els ordres d'activitat professional o facultativa indispensables a la satisfacció de les necessitats essencials de la vida humana. Aixís cab concebre la Casa isolada, sense alteració notable de son viure normal y complet. En un moment donat, el *circulus* pot tancar-se.

Es impossible que, guardant això dintre, segueixi la Casa essent això que és la casa de lloguer d'avui: un cos sense ànima. En una agrupació de persones tan íntimament lligades entre elles y tant fàcilment separables de les demés, deu neixer aviat, pel desenrotll dels instints de solidaritat, una conciencia colectiva. Diversos naturals aconeciments contribueixen a son despertar. Manifestes de primer, naturalment, en forma d'oposició enfront d'un element nou o estranger a la comunitat. Aquí, com en tot desvetllament de conciencia, individual o social, la separació, l'odi, la guerra són instruments indispensables. L'agressió és, en el procés psicológic de l'infant, necessaria a la prístina distinció entre l'yo y el no jo, y consegüent nòció d'aquell. La guerra dels Cent anys fou la que originà la naixença d'una conciencia nacional, tant a la França com a l'Inglaterra.—Talment aixís, qualsevulla succés que col·loqui en oposició ls interessos dels veïns d'una d'aquelles cases gegantines ab els d'un individu o cos social distint, deu fondre an aquells en una identitat de conciencia, plasman en un cos col·lectiu els seus instints de sociabilitat.

La conducta molesta o bé hostil dels habitants d'una altra casa; el desig, y consegüent petició al municipi o al propietari, d'alguna millora urbana o domestica; l'expulsió d'un convei de males costums; el desahuci d'una instalació industrial insalubre o perillosa; les mil y una formes d'acció en que una massa social pot manifestarse enfront d'una altra, d'un particular o d'una autoritat, seran altres tantes causes d'un organisme social nou, d'una persona moral circumscrita, en son existència, pels limits físics de la Casa.—Afegeu an aquesta font de l'hostilitat exterior les de l'interior utilitat o simpatia. Els llogaters de la Casa troben constant satisfacció a la llur sociabilitat en els salons generals, en les biblioteques, en els gimnasis; s'assortixen en botigues instal·lades en la mateixa Casa (1); se valen de facultatius conveïns; disfruten comunalment dels ascensors, del correu, del telefon, de moltes coses d'us quotidià; tenen a ses ordres el mateix personal subaltern (porters, vigilants, moços, empleats d'ascensors y demés aparells, etc.); tot un dret consuetudinari; y, després de casos dubtosos, tota una jurisprudencia deu neixer d'aquí.—La marca de la vida ve a completartot així. L'un dia són el metge del vuité pis y la modista del duodècim, apadrinats pel banquer del segon y l'industrial del magatzem lletra L, qui contrauen unió matrimonial, benedida pel sacerdot del pis vint-y-dos en la capella domiciliada en la mateixa Casa. Altre dia l'escola, també en ella instal·lada, y a la que concorren gaire bé totes les criatures del veïnat, celebra solemnnal repartiment de premis, davant les families aplegades. Altre dia ls criats de la casa s' declaren en vaga y els amos se veuen obligats a organitzar-se pera pendre mides y acords. Altre dia l' veí Sr. X, qui vol donar un sumptuós ball, demana permís a la Casa (ja constituïda en entitat social y representada, naturalment, per alguns de sos membres) pera utilitzar el saló comunal, invitant de pas als que tinguin gust d'assistir a la festa; convit al que, un altre dia, el veí Sr. Y, qui té punt de rumbós, correspon ab un delicat thè, en que també està brillantment representada la Casa. Aquestes festes cuejen bé en les relacions amoroses d'alguns joves conveïns; y les batxil·leres de la casa, organitzades també en confraria, tenen llarg pretext de xerrades...

Molt amussats hauria de tenir els instints socials, otantavançada hauria d'estar en el camí de la socializació lbertaria que fos ja en ella impossible qualsevol organisme nou, la massa humana que, colocada en circumstancies aixís, no adquirís aviat una conciencia colectiva, no s' modelés en organització moral sense

(1) En els Estats en que l'expedició de begudes alcohòliques està prohibida l' diumenge, és comú que, en les grans cases de lloguer pera treballador, hi hagi tavernes, de les quals sols se tanca la porta que dona al carrer, quedantne una d'interior oberta a les necessitats o al vici dels conveïns... ¿Què den fer l'autoritat en aquest cas?... Qualsevulla que sigui la decisió que prengui, sempre resultarà que s' troba colocada enfront d'un problema que no és de dret privat, referent a una entitat social nova, que tampoc és de dret privat.

precedents, no vivifiqués ab una ànima interior les abans mortes parets de la casa.

Y heus aquí com la Casa, que guardà una entitat social interior, la Família, que tingué una ànima, protegida pels déus Lars, y que la perdé més tard, al convertir-se en pilot d'habitacions de lloguer, vindrà demà a encarnar una ànima nova, a reviuire per l'agitació d'una entitat social, abans desconeguda.

Això porta, naturalment, el desenrotll de tot un sistema d'autoritat. El portar qui, en absència de propietari y procurador, representa en nostres cases petites tota l'autoritat, devé en aquelles insuficient. El propietari, col·locat per sobre de tant gran massa social, deu estar, se comprén, en constants funcions autoritàries... Y és curiosa d'observar la semblança que presenten, organitzades així, les institucions nascudes de les cases moderníssimes ab les que un dia integraren el que s'coneix en l'història ab el nom de règim feudal. Digué Montesquieu que l'fenomen del Feudalisme no tornaria a repetir-se mai. Més el desenrotll d'un sistema d'autoritat dins la Casa sembla haver d'incidir en quelcom d'analog. El Feudalisme s'fonamentava, com és sabut, en una confusió entre l'dret privat y el públic per la qual a la propietat anava inherent la sobirania. El senyor es considerava com original propietari del territori; y el vincle que lligava el subdit al senyor era l'arrendament, en virtut del qual entrava aquell en fruïció de part de les terres d'aquest, a cambi dels serveis de vassallatge... Doncs, quan les institucions socials nascudes de les gegantines cases de lloguer s'organitzen autoritàriament, la sobirania del propietari, que avui tot just debilita apunta, se desenrotllarà ab amplitut; tornaran a confondre's en això l'dret privat y el públic; l'arrendament serà font de nexos sobirà; y la relació de propietari a llogater vindrà a ser relació de governant a subdit.

III

Més l'existència de la Casa, com entitat social independent, ab autonomia conciença col·lectiva y regida per un organisme d'autoritat, quin fonament jurídic és parell del que tingué un dia l'Feudalisme, representa, com també representa aquest, quelcom d'altament tragic: la ruina de la Ciutat.—La raó d'esser d'aquestes és la de constituir el primer *circulus* social, supletori de la Família, l'agrupació en que les primaries necessitats públiques troben satisfacció adequada y completa. Y, ab la naixença de la Casa com a entitat, aital *circulus* se transmuta. La Casa ocupa l'lloc de la Ciutat Y aquesta ja no serveix. En la Casa y en l'Estat se xifren ja les societats polítiques indispensables. Pera agrupació superior; pera deposit de les tradicions del Passat y viva representació dels interessos de l'Avenir; pera concreció activa dels grans ideals; pera verb de nacionalitat o de raça; pera orguen de Patria, en fi; l'entitat política suprema: l'Estat. Pera agrupació elemental y protoplasmica; pera cercle primari que completa la Família y satisfà les necessitats generals; pera verb d'associació contractual; pera orguen de fraternitat: la Casa. Tota entitat intermèdia hi és sobrerà.

Desapareixeran, doncs, en ultim terme, les Ciutats, com a viventes persones polítiques, ab la generalització de les gegantines cases de lloguer... Mòlts esperits no podran pensar, sense esgarripança, en la destrucció d'aquesta sobirana creació artística, obra mestra de l'esperit grec, que s'anomena la Ciutat... Semblen, les Ciutats, mollos de clàssica perfecció, superbs a un temps, com tot lo artístic, d'espiritualitat y de materialitat, musicals y tangibles, vivents y perdurables...

Quin miracle, quin real y viu miracle, aquest de la creació de la Ciutat!... Imagineu l'Humanitat amorfa, dividida en tribus errants, sense arrels en la terra. Y veieu com, un dia, l'home que arrossegava aquest viure miserable és guanyat per la bellesa d'un recó de món. Mostres la Terra a l'Home en tot son esplendor. Y heus aquí que l'Home cau en sos braços, y s'esposa amb ella, y la Ciutat neix.—Neix la Ciutat, y els Poetes de l'ires omnipotents alcen sos murs. L'esperit grec, ab son profon sentit de la regularitat y de la proporció harmoniosa, emmoullales en arquitectònica eurièmia: fa ciutats severes, ab l'austeritat de lo doric; d'eflorescences y expansives, en que l'esperit jonic sembla perllorador; o molles y riques y voluptuoses, ab el refinament de lo corinti... Els presta Roma la seva elevada solidesa artística y jurídica. Les enrunen els barbes, y els primers segles de l'Estat Mitjà les ofeguen entre estretes muralles, les taquen ab la sang de les discor-

dies feudals, les entristeixen ab la misèria dels barris impurs, les engrillonan a la tirania dels senyors. Més, aviat, en la revolució comunal, la Ciutat resucita; y, llarga d'halé, magnífica de vida, forta per sos estatuts, per sos costums, per son treball, per sa opulència, fa reviuire els restes de la tradició clàssica, arredossa, entre l'imperi de la brutalitat, la vida de l'esperit, y, entre una y altra expedició comercial, elabora la Renaixença. — Després l'absolutisme, cortesa y centralisador, apaga altre cop el brill de les Ciutats. Més la Revolució 'ls el retorna... Y avui són, les Ciutats, sobiranes del món. Dels seus noms, com d'una diadema, se coronen els pobles. Per elles viuen les nacions, y el seu nom arriba a orelles de les gents ab resonances de gloria... Hi ha ciutats arqueològiques, malincons museus on piadosament se serveixen els records d'una hora veneranda; ciutats corteses, espills de galanteria y costums; ciutats savies, en que, entre la pau opaca de la boira y del silenci, s'elaboren les idees, les doctrines, les revolucions de lo futur; ciutats pletòriques de riquesa, cors palpitants de l'universal circulació... Bella és la Ciutat moderna en sos dies de glorificació expansiva, quan ha cridat el món enter a pomposa Exposició, y el món enter s'és buidat en ella y les banderes de mil pobles la coronen; bella és sa activitat quotidiana, febril de treball y de vici; bella en la serenitat dels piadosos diumenges, quan, entre l'or de la posta, cau dels temples, sobre les multituds, quin brugit va apagantse, la mística absolió de les campanes; bella en les grans solemnitats patriòtiques, en que les tropes desfilen, com un enlluernament, per les amples vies, que s'omplen de trompetes marcial; bella quan el moti, o la revolta, o la vaga, o la revolució, fan rugir les masses ombrives, que tremolen banderes negres; bella quan l'incendi ja ha pres, y la Ciutat crema pels quatre costats y, sobre l'fons roig de les flames, els edificis fan ganyotes com a rostres, y es contorsionen, y es balandrejen, y estrepitosament s'enfonsen...

Que hagi, tot això, de morir!... Mes Natura, renovadora incansable, poc se cuida del nostre sentimentalisme. Y si han desaparegut estats y s'han abimat monarquies; si ha pogut oblidarse aquell Sant Imperi Romà, tant arrelat un dia en la conciença dels pobles; si han vingut a terra les millor fonamentades institucions socials; y la mateixa veneranda família trontolla ja a l'embat de les novelles ventades; què pot salvar a la Ciutat...

IV

Per ventura sa mateixa naturalesa. Acas sien de mena immortal. Y, talment així com les estatuës gregues han arribat a constituir el motiu definitiu de la bellesa plàstica humana, constitueixi aquella l'motiu definitiu de la bellesa social. Y, així com la Ciutat clàssica, dormida y latent y pareixent morta en la nit feudal, ressurgi després, forta y franca, armada de poders y escudada de privilegis, il·luminat encara son front per la resplendor de les últimes llums de la cultura antiga, y prenyades ja les entranyes de les llums noves de la Renaixença; així, allò que avui pressentim com a destrucció, devingui tant sols passatgera crisi. Y és possible que, desapareguda ja aquesta nova y extranya encarnació del feudalisme en l'inquietat, la moderna Ciutat revisqui, y que, quan els nostres gegants edificis s'enrunin y les institucions socials d'ells nascudes vinguin a terra, ella reculli piadosament els restes per fondre'ls y modelarlos de nou. Y potser, potser que aquesta constitueixi l'última dolorosa prova, després de la qual sia cridada la Ciutat a *resurrecció de carn* y perdurable vida.

EUGENI ORS

Jocs Florals de Barcelona

S'ha publicat el cartell dels Jocs Florals de l'any vinent, en el que s'concediran les següents recompenses:

Premis ordinariis

L'Englantina d'or se donarà a l'autor de la millor poesia sobre fets històrics o gestes glorioses de Catalunya, o bé sobre usatges y costums de nostra benivolenta terra, essent preferida en igualtat de mèrit l'escrita en forma narrativa de romanç o de llegenda.

De la Violeta d'or y argent se'n farà entrega a l'autor de la millor poesia lírica, religiosa y moral.

La Flor Natural, premi anomenat d'honor y cortesia, s'adjudicarà a la millor composició en vers sobre tema que s' deixa al bon gust y franc arbitre de l'autor. Segons la bella costum d'antigues establertes, el qui obtingui aquest premi deurà ferne present a la dama de sa elecció, la qual, proclamada Reina de la Festa, entregará ls premis als qui guanyadors ne sien.

Premis extraordinariis

Una copa artística, que ofereix el Consistori a la millor composició en prosa sobre tema y gènere literari que s' deixa al bon gust de l'autor.

Una joia artística, que així mateix ofereix el Consistori al millor estudi de les obres d'un celebrat autor català de la bona època de nostra literatura (segles XIII, XIV y XV).

Un relleu artístic, ofrena del senyor cardenal Fra Josep de Calasanz Vives y Tudó, a l'autor del millor romanç històric sobre l'Ordre de la Mercè, redemptora de captius.

Un objecte d'art, ofert pel senyor Bisbe de Vich, al qui millor tradueixi en vers català l'himne *Veni Creator* de la litúrgia eclesiàstica.

Una ploma de plata, que oferí l' difunt senyor Bisbe de Tàrragona, Administrador apostòlic que fou de la Diòcesi de Solsona, a una poesia de caràcter religiós.

El segell de l'Unió Catalanista, incrustat en or sobre planxa d'acer, ofrena de la Junta Permanent de l'Unió Catalanista a la millor novel·la sobre assumpte de vida ciutadana.

D'acord ab els Estatuts dels Jocs Florals, podran concedirse ademés premis, accessits y mencions honorífiques que l'Consistori jutgi ben merecuts.

Totes les composicions deurán esser rigorosament inèdites y escrites en antic o modern català d'aquest Principat, de Mallorca, de València, del Rosselló o d'Alguer.

Tots els treballs, ab lletra clara y intel·ligible, y, si comprenen varis llocs, còpils o rel·ligats, se remetrán al Consistori, a son domicili, carrer dels Templaris, número 3, abans del migdia del dia 15 de Març vinent, junt cada u ab un plec clos que continga l'nom de l'autor y dugui damunt escrit el títol y lema de la composició.

Formen el Consistori: D. Francesc Ubach y Vinyeta, president; D. Ildefons Suñol y Casanovas, D. Manel Ribot y Serra, D. Antoni M. Alcover, Pbr., D. Arnau Martínez Serrià, D. Manel de Montoliu, y D. Rosend Serra y Pages, secretari.

D'EDUCACIÓ

Ab fogosa empenya y febril activitat s'ha représ, aquesta tardor, el moviment d'educació popular o cultura social iniciat en la primavera passada, que les calors de l'estiu havien deixat sospès. Nombrosos y importants elements del nostre camp nacional s'hi han adherit engroixint d'un modo extraordinari les files fins ara massa magres dels lluitadors per la cultura. Com sol passar sovint, un fet casual, o, millor dit, providencial, esdevingut en aquell temps, s'ha encarregat per si sol de plantejar el gran problema ja latent, obrint molts ulls a la realitat dels fets y mostrant ab muda eloqüència lo xoca y perillosa que és tota acció política si no va acompanyada d'una acció social ben fondata y ampla que li serveixi de base y punt d'apoi. Aquesta grave qüestió, que ja feia temps comprenien y tractaven de resoldre algunes forces isolades, debatentse heroïcament en la buidor d'un ambient refractari; sembla, doncs, que avui ha entrat plenament en la conciença pública. Sembla, doncs, que pot considerarse com un fet l'entrada decidida del Catalanisme en l'acció social y especialment en la seva branca més important y més fecunda, l'educativa. Alabat sigui l'dia, benehida l'hora!

Si, sembla que aquesta petita espurna d'opinió sana que encara s'hi resta, y que pot sense exageració anomenarse pensa catalana, ha caput per fi la necessitat de resoldre aquest gran problema de l'educació popular y que, ab l'esperit practic y positiu que la caracterisa, ha posat tot seguit mans a l'obra, donant forta embranzida a una corrent que, ben conduïda, pot esser la vera salvació de la patria.

Ho serà o no ho serà? Donarà aquest moviment els bons resultats que promet el gran vigor ab que ha començat? Per fortes que siguin les temors o les esperances d'optimistes y pessimistes, aquí és avui capaç de preveureho o de predirho? Més una cosa pot assegurar-se desde ara, y és que l'exit o el fracàs final d'aquesta nova campanya depèn absolutament de la resposta que s' dongui a aquestes preguntes que franca y resoltament posem als simpàtics apostols y campions de la noble creuada.

S'ha penetrat ben bé l'opinió catalana, y especialment els capitosos de l'actual moviment, de l'importància y transcendència de l'acció que comencem? S'han fet ben bé carrec del cumuli d'esforços y sacrificis de tota mena que ls seran requerits pera dur-la bon terme? Han vist ben bé quin camí han triat tant ple d'espines y entrebanos y tant apartat del ressò encoratjador dels aplaudiments com de l'estrepit excitador de tota lluita material o política? Saben que han d'esser taups que treballin pacientment y incansablement un edifici invisible en les tenebres sota terra, renunciant per endavant a tota mena d'exit momentani y sorollós? Han considerat que les enormes dificultats materials que hauran de vencer no són res al costat de les d'ordre moral y social, entre les quals figura en primer terme la petició de principi lògicament insoluble de que pera educar, tant com pera educarse, cal posseir una certa educació? Estan preparats a rebre sense tremolar,

en pinya closa, els atacs furiosos del fanatisme salvatge, acumulat per sigles de barbarie dissimulada, que, al sentir per fi son formidable imperi compromès, no pot mancar de llengarlos assobre la seva esqualida y funebre host de terribles fantasmes que s'anomenen intriga, soborn y traïció, amenaça, injúria y calúnnia, decidit a jugarho tot pera desviar, desfigurar, inutilitzar o destruir l'obra salvadora que s'alcega? Estan y estem tots disposats a combatre a mort, tant com aquest enemic exterior, altre enemic interior més terrible encara, com són els virulents germes de discòrdia y dissolució que tots portem a dintre'l cos? Voldrem, en una paraula, ofegar sense pietat les veus tentadores de l'enveja y el zel, la vanitat y l'ambició, els cegos prejudicis y l'orgull estúpid? Y, finalment, després de mesurar tants y tant terribles obstacles com se ls oposen, quan mesurat tots ben bé les seves forces y les seves aptituds, y no és de temer que molts dels qui no ho hagin fet aviat se cansaran y desilusionaran, s'espantaran y recularan, si no s'passen o s'vènen simplement a l'enemic?

Tristes y graves són aquestes qüestions, y potser algú s' d'oldrà de que en mig del deliri del nostre fraternal banquet hagin sigut ara exposades. Més nosaltres preguntem: De què servirà l'entusiasme si no hi ha coneixement y determinació? Y la experiencia de tantes obres fracassades per tal motiu no s'ha d'aconsellar la prudència en aquesta, més important que totes plegades? No val mes parlar clar desde un principi, per més que això pugui minvar les nostres files, que no pas exposarse a desenganys tardívols que comprometen l'exit d'aquesta gran campanya que comença?

Per lo demés, ningú dubta, ens sembla, de la bona fe y sinceritat, ardent zel y entusiasme dels que tant noblement han davallat a la nova palestra, alguns dels quals per cert també vénen prou formidablement armats y equipats pera prometre's bona brega. Lo que si entenem, y es per ço que ns havem decidit a donar aquest crit, que cal no flarsen gaire, d'aquestes virtuts per si soles, que elles res signifiquen y res poden si no s'presenten acompanyades de dues qualitats, penyora infalible d'exit: clara comprensió del problema y perfecta aptitud y ferma voluntat pera encaminarse dret a sa solució, malgrat tots els obstacles indicats o per indicar.

Felicitemlos, doncs, y felicitemnos; treballem plegats y estiguem alerta; y esperem pacientment els fruits de la nova tasca, segurs de que no ns han de mancar si tots y cadascú sabem y volem sacrificar totes les nostres petites misèries units sota ls amples plects de la nova senyera, qual mot és y ha d'esser sempre: Patria y Cultura.

CERBIA MONTOLIU.

ACCIÓ SOCIAL

A les Cambres franceses. — El projecte de separació de les Iglèsies y de l'Estat. — Actualment s'està discutint a la Cambra dels diputats francesa aquest projecte, que ve a esser el coronament de l'obra portada a cap pel ministeri Combes. La transcendència important del mateix en la vida social de França y el seu interès universal obliguen a donarne un coneixement, encara que sigui molt incomplet y sumari.

Consta de 25 articles. En virtut d'ell, se suprimeixen tots els gastos públics pera l'exercici o l'sosteniment d'un culte. En quan als bens mobles y immobles, s'estableix una distinció entre ls pertanyents a juntes d'obres o altres establiments preposats a cultes anteriorment reconeguts, y els de pertinença de l'Estat, dels departaments o dels municipis afectats a dits cultes. Els primers seran concedits a títol gratuït, y els segons a títol oneros, per períodes renovables de deu anys, a les associacions que s' formin pera l'exercici d'un culte en les antigues circumscripcions eclesiàstiques en que s' trobin aquells bens.

Les associacions formades pera l'exercici d'un culte deurán constituirse ab arreglo a la llei de 1.º de Juliol de 1901, sense que puguin emplear cap estranger en les funcions de ministre del culte. Poden, aquestes associacions, unir-se entre si, però sense traspassar els limits d'un departament. Les disposicions del projecte limiten la capacitat adquisitiva y la lliure administració y inversió dels bens que constitueixin el patrimoni de dites associacions, atribuint al Poder executiu determinades facultats d'inspecció y intervenció.

A continuació prohibeix, el projecte, les processons y demés manifestacions religioses a la via pública, a excepció de les cerimònies funebres. Les reunions pera la celebració d'un culte no podran tenir lloc més que després de la declaració feta en les condicions y en les formes prescrites pera les reunions públiques.

Finalment, l'article 15 castiga, ab multa de 100 a 1.000 francs y empresonament de 6 dies a 3 mesos, a tot aquell que per amenaces o abús d'autoritat tracti d'obligar a l'impediment a una o varies persones el lliure exercici d'un culte.

Això és, en resum, lo més essencial del

projecte presentat a la Cambra dels diputats per Mr. Combes. Ell marca un punt culminant en la lluita religiosa entaulada en la veïna República; un nou aspecte, una nova fase d'aquest problema, tant característic per la seva violència en els pobles llatins, que semblen portar a la sang germens atavics d'intolerancia.

La supressió dels consums a Lyon. — És molt interessant pera ls municipis l'experiencia feta a Lyon suprimint l'impost de consums, que tant justificats odís fa despertar sempre. Mr. André George, en un llibre que acaba de sortir (*Essai sur la suppression de l'octroi à Lyon*), en fa la ressenya històrica.

D'ella se'n desprèn la dificultat grandíssima de la supressió dels consums per altres impostos menys gravosos pera l'proletariat y econòmicament convenients. A Lyon la reforma s'ha efectuat ab un criteri marcadament socialista, fent suportar a la propietat immoble la meitat de les càrregues de reemplaçament.

En quant a les conseqüències, si bé, com és natural, n'ha resultat beneficiat el consumidor, no obstant, en molts casos, els avantatges han sigut acaparats pels intermediaris, y en altres el benefici (com pera l'preu d'un boc de cervesa), s'ha perdut en l'indivisió de la moneda. Una de les observacions més curioses és la dels avantatges recollits per les aglomeracions parasitàries que s'han format a les fronteres del municipi, beneficiant, al abric de tota càrrega, dels resultats de la reforma.

L'institut internacional pera l'estudi del problema de les classes mitges. — Ab aquest títol s'ha fundat a Brusselles un Institut internacional que, segons consignat l'article primer del reglament, té per objecte l'estudi y la discussió de les qüestions econòmiques concernents a les classes mitges, ab exclusió de totes les qüestions confesionals o polítiques, encara que llur conexitat ab els interessos econòmics de les classes mitges sigui evident.

Baix el nom de *classe mitja* s' comprèn especialment al petit productor y al petit comerciant, amenaçat de desaparèixer per les conquestes del maquinisme y de la concentració de fortunes, que constitueixen altres tantes notes característiques de la societat contemporània. Aquest és el problema. Pera mantenir llur plaça, se veuen les classes mitges precisades a estudiar els fets pera desentanyar-les forces en que poden apoirarse en la lluita per la propia existencia.

Tres són, principalment, aquestes forces: l'educació professional, el sindicat en els seus tres aspectes principals de sindicat pera la compra de primeres matèries, sindicat d'utilitatge y sindicat de venda, y el *crédit mutual* establert sobre la base d'una solidaritat absoluta dels seus membres.

Tals són els fets que l'Institut internacional de Brusselles té per missió de centralisar y fer conèixer. Y no deixa d'esser curiós veure que no és sols la classe proletària la que s'uneix pera defensar els seus interessos y exposar les seves reivindicacions y queixes. És aquesta una prova més de la tendència universal a l'associació de les forces socials y econòmiques a la nostra època. Y és un fet digne d'esser registrat y conegut a Catalunya, aon se pot dir que les classes mitges constitueixen el nivell, la garantia de solidesa y la principal font d'energies de la nostra societat.

La cultura intel·lectual a Noruega. — Aquest país, de població aproximadament igual a la de Catalunya (poc més de dos milions d'habitants), compta ab 56 escoles públiques y 30 privades dedicades a l'ensenyarç secundària, a les que assisteixen 16.000 alumnes. L'Universitat de Cristiania té 1.400 alumnes y 63 professors. Els grans treballs científics de Noruega, les seves obres mestres literàries y artístiques, l'anomenada universal dels seus poetes y dels seus homes de ciencia, demostren eloqüentment que no és pas l'extensió la principal condició de grandesa d'un poble. Tot el moviment intel·lectual contemporani de Noruega apareixerà descrit en una obra *Noruega en el segle XIX*, que publica actualment un grup d'homes de ciencia y que será il·lustrada pels millors artistes del país. Aquesta obra será l'expressió viva de lo que pot fer un país petit disfrutant de la seva autonomia y podent desenrotllar, seguint la seva naturalesa, les proprie, condicions. Será pera Catalunya un encoratjament y una esperança.

JOAN VENTOSA Y CALVELL

CONSTRUCCIÓ DE RACES

Admirable es, sens dubte, l'audacia, energia y prestesa ab que l'Inglaterra sab desplegar als ulls esverats dels pobles raquítics, les gegantines eines del seu poder imperial. Quan a la més petita senyal d'alarma aquest colós del nord surt de sa caverna brandant llestament son formidable enginy de canons y blindatges prompts a l'acció, tothom s'esgarrija y tremola y els més serens no manquen may d'indicar, com l'única ensenyança moral del episodi, la necessitat ineludible per part dels pobles debils y atraçats d'imitar fins allí aon puguin aquest formidable desplegament de força bruta. Que pocs son, entretant, els qui saben penetrar ab la vista aquests groixuts aparells d'acer fins a descobrir l'habil ma que els belluga y la destra inteligencia que els fa realment formidables! Que pocs se paren a considerar que dins d'aquesta terrible madura hi ha un home y dins d'aquest home una força moral incançable, inquietant, en lenta y continua evolució vers un ideal sempre nou, y una vista sempre alerta a les condicions exigides pera acostarshi ab seguretat! Que petites son totes les seves esquadres pera qui hagi après d'endeuinar l'ànima, d'abaurarse en la pragona font moral del poder material de l'Inglaterra! Ab quina emoció no veu aquest esfumarse en boira el colossal imperialisme polític y guerrer, quan va-

gament entre bastidors ovira la formació lenta y grandiosa del segon imperialisme social y humà que a l'ombra del primer y en silenci s'elabora, preparantse a entrar en escena al seu primer fracàs, el cap bultent de les enormes y may somniades quimeres que haurà y may somniades quimeres que haurà de traduir en fets vivents! Y com asserena, en mitj de la furiosa lluita d'idees y passions, veure les forces en aparència mes contraries y antitètiques ajudarse, interinfluirse y penetrarse, cooperant totes armònicament en la producció d'aquesta síntesi incessantment variable y sempre equilibrada del més perfet organisme polític modern!

Moltes coses ens ballen pel cap respecte aquesta «cooperació de contraris» y aquest «imperialisme social», com tants altres conceptes polítics estrafalaris que forçosament haurán d'eixir poc a poc en remeses successives. Are com are, veus aquí per mostra un simple fet que, per més que desaparegut en mitj del terrabastell belic actual, no deixa de proclamar ab muda eloqüència quina es la veritable força de la gran nació.

Una jove revista que aspira a esser l'orgue justament d'aquell «imperialisme social» de la democràcia futura, tan petita per sa extensió com gran pel seu nom, el seu pit y la seva ambició, *The Race Builder* (4) en una paraula, explica y comenta favorablement el resultat d'una informació feta per compte del govern anglès pera investigar la debatuda qüestió de la degeneració física y proposar els remeis oportuns en vista dels fets observats.

Contràriament a lo que solen esser aquí, y aduoc l'últim d'aquí, els treballs d'aquesta mena, la comissió nomenada ha fet el seu a tota conciença y ab una prestesa increïble. Vint y sis dies de sessió li han bastat pera penetrar en el cor dels problemes més importants y difícils que preocupen avuy als pensadors. Però lo més notable de la informació es la seva franquesa y altura de mires y la seriosa y pràctica naturalesa dels remeis suggerits, cosa encara més extranya en semblants documents. Val la pena, doncs, de que seguim breument l'exposició que ens en fa la jove revista.

Es sabut que la qüestió de la «degeneració» fou descoberta ab gran alarma a Inglaterra ab ocasió dels darrers contingents que hagueren d'enviarse a la guerra del Transvaal. L'informació es més aviat tranquil·litzadora en aquest punt, doncs ella posa de manifest que aquells temors d'una «progressiva degeneració nacional» han sigut probablement exagerats; les estadístiques de recrutament que la suscitaron prouvan més aviat que la profecia militar atreu degenerats, que no pas que aquests recrutats siguin representatíu típic de la massa de la nació.

Mes, com se vulgui que l'fet de la degeneració no ha pogut esser ni negat ni afirmat per manca de datos en que fundar un just judici, ab aquest fi el comitè recomana que en lo succés en les escoles primàries siguin anotats l'alçada, el pes y altres particulars dels alumnes, com també se s'intenti igual operació en els adults, començant pels empleats del Govern y altres cosos aon es faci practicarla.

El *Constructor de Races* se sent encoratjat ab la testificació del Dr. Eicholz davant del comitè, qui diu textualment: «Fóra les ben conegudes malalties hereditàries, que afecten pobres y rics per igual, sembla haverhi molt poca evidencia en favor de les causes prenatales de la degeneració física entre les classes més pobres. Hi ha totes les raons pera pronosticar la ràpida millora física, quan esdevé una millora en les condicions exteriors, particularment en lo relatiu a l'alimentació, vestiment, aglomeració veïnal, netedat, ubriaguesa y extensió dels coneixements practics en les feines domèstiques. Realment és innegable una activa y ràpida millora corporal y mental en els pitjors districtes tan aviat com son exposats a millors circumstancies, aduoc els nens raquítichs, refentes a una edat avançada dels mals efectes de la llur criaença».

Passa després la Comissió a examinar al detall cada una d'aquestes causes de degeneració, indicant de passada ls remeis convenients. El tema de l'acumulació de població miserable en habitacions y dormitoris de detestables condicions es tractat en termes dignes d'imitació pera aquells que comencen de preocuparse del mateix problema en la nostra ciutat. La gravetat del cas a Inglaterra queda pintada ab el fet de que Glasgow y altres ciutats aitals morades donen una mortalitat doble de l'ordinària. Sens comptar una més rigorosa restricció en l'edificació, per l'estil de lo que s' fa a Alemanya, el comitè recomana que s'fixi el número de persones que puguin esser admeses en aquestes cases (l'enderrocament de les irremediament dolentes es cosa corrent a Inglaterra) y que la major demanda d'habitacions que això produirà, sigui satisfeta pel municipi, si la oferta ordinària no ho fa.

Aquí com allí, en gran part, responsables d'aquests abusos son les corporacions municipals, aon, segons diu l'informe molts fabricants, negociants de construccions y propietaris de cases y refugis de nit s'asseguren llocs pera obstruir les reformes necessaries, que serien massa cares pera llurs bosses, y intimidar, quan no sobornar, els inspectors sanitaris y oficials facultatius. Un testimoni declara que a Manchester la corrupció del aire es més forta que may, produint l'abandonament de districtes sencers per la gent acomodata, ab el resultat natural de la més completa negligència dels mateixos, perquè tots els moradors son miserables. L'infecció del aire fa que els més nets descuidin la ventilació de llurs cases. La borratxera, diu un comissionat, n'es la conseqüència natural, y dirigintse als reformadors de la temperança afegeix: «Qui son els més responsables, els *publicans* que venen el licor o bé els fabricants que sistemàticament corrompen l'aire y pa-

(1) El Constructor de Races.

guen la multa, trovantla molt més barata que la reforma del local?»

La comissió senyala en la legislació protectora del treball, un grave defecte, general en tots els països, al indicar que s'ha limitat massa la atenció als oficis perillosos i a la gran indústria i que cal que's preocupi de les condicions generals del treball. Les botigues i tallers deuen estar subjectes a les mateixes salvaguardes que les fàbriques. L'excés d'hores de treball i les feines massa pesades en les dones, lo mateix que la mala ventilació, són perills que cal remedijs. Agradable contrast forma als grans abusos denunciats a la declaració d'un industrial de que en ses fàbriques hi ha grans quadres aon treballen 500 noyes i l'aire es renovat cada set minuts passant per cedaços d'aigua. Se reclama una previa inspecció medical pera permetre el treball en les mines de carbó.

L'alcoholisme i la temperança, aquest problema pavorós, especialment entre els anglosaxons, es objecte d'un estudi profund, ample i sincer com pocs, per part de la comissió. «La beguda, diu, ocupa un lloc prominent entre les causes de la degeneració. La intima conexió entre la passió per la beguda i les males condicions d'habitació i d'alimentació, una atmosfera corrompuda i depriment, llargues hores de treball en cambres sobreescalfades i sovint mal ventilades, sufriments solis aliats per les excitacions de la vida de ciutat, es massa evident pera que necessitin demostració.» Y aquí entra de ple en el sonatge d'aquesta nafa social, començant un negre capítol, que per més horrible que sigui, i per més que no tan de prop afortunadament ens afecti, com al poble a qui fa referencia, bo serà que el fullem un altre dia, no més sigui pera poder comprendre els efectes fatals i prevenir ab temps les complexes causes d'un mal que es comú a tot poble industrial i del qual els fets demostren que no n'està el nostre gens preservat.

C. M.

MÚSICA

LICEU.—CONCERTS

Totes les esperances de reforma que'ns rogués fer concebir l'empresa del Liceu ab

el Cortell d'abonament, han quedat desvanecudes.

El Gran teatre segueix sa tasca desordenada i barroera, improvisant execucions com la de l'Otello, pera la que no tenia altra garantia d'exit que les bones qualitats artístiques de Sanmarco, i omplint funcions ab una Traviata, tant dolenta, que la mateixa empresa la va fer precedir de la promesa de que no la donaria més que dues nits.

¿No fóra més formal no donarla cap? L'art i el públic sortirien guanyant.

Dimecres se representà La Bohème, sent mal acollida pel públic, que en varis fragments demostrà son disgust.

Quelcom millor han estat les dues sessions de La Filarmónica, en quines hem pogut fruit un cop més l'art de Grieg, el bon gust de Granados i l'afició de la senyoreta Vidal.

¡Làstima que aquestes sessions siguin accidentals i que hagi fracassat el generós propòsit de la societat d'establir definitivament i d'una manera completa, l'exquisida música de camera!

Per això aplaudim intents com els de la Unió Musical, que, en un concert del diumenge, ens donà una audició de les delicades Escenes romàniques, de Granados, superbament dites per l'autor, i una cuidada execució de la Sonata n.º 5, de Beethoven, i del quartet en mi menor, de Mendelssohn.

Rectificació. — Per errada de correcció de proves se van intercalar en el final de la crítica del Sigfrid, feta pel nostre bon company en Francisco Alió, algunes paraules que alteren el seu sentit.

El text original diu aixís: «Semblen concurrents al quint pis, descomptant la roba.»

VERO.

ATENEU BARCELONÉS

La sessió inaugural de la primera associació de cultura catalana s'ha verificat el dissabte anterior ab la solemnia importància que li donen les tradicions de la casa, les incorporacions a l'acte representades i l'aplec de socis significats en el món intel·lectual que hi concorren.

Com ve passant d'ençà que la llengua i l'esperit català regnen juntament an aque-

lla tribuna, les autoritats forasteres excusen llur assistència. D'element oficial sols una representació de la Diputació i del Ajuntament s'hi deixa veure. En cambi les entitats que donen vera cultura a nostra patria: les artístiques, que encenen l'esperit; les científiques, que adrecen el pensament; i les autonomistes, que despertem la voluntat, responen carinyosament al convit del Ateneu i es fan presents a l'acte.

Oberta que fou la sessió pel president de la casa, nostre esclatit company D. Lluís Domenech i Montaner, el secretari de la Junta anterior, Sr. Casades i Gramatxes, donà lectura a la memoria reglamentaria, en que's ressenyava la vida corporativa haguda en el curs anterior, esmentant els treballs d'ordre intel·lectual patrocinats i l'aument de socis lingües, quin número puja actualment a mil tres-cents vuitanta.

A seguit féu ús de la paraula l'Sr. Domenech i Montaner pera llegir son discurs sobre Missió dels intel·lectuals en el pervindre de Catalunya.

Començà retraient que la idea del pervindre li evoca la d'un passat gloriós, del que son avui testimoni molts superbs monuments literaris, moltes hermoses obres arquitectòniques convertides en quartels, molts fragments d'art amagats sota capes de guix. Evocant el passat, recorda l'explendor de les nostres arts i de les nostres lletres.

Després la visió cambia, i veu les ciutats actives, coronades de xemeneies remorsives de treball, lligades unes ab altres per ferrocarrils i línies de vapors. Aquest és el present, en el que deuen influir els intel·lectuals.

Per a aconseguir-ho s'parla de cultura, de civilització moderna, d'educació integral, ab tot y no disposar de medis. Se parla també de catalanitzar a Espanya, quan tenim tanta feina a fer dins de casa. Combat aquesta idea de la catalanització d'Espanya, y demostra l'etern fracàs de quants ho intentaren, desde l'acte diplomàtic dels nostres comtes y reis fins a les darreres empreses polítiques en aquest sentit, sempre caigudes en l'ineflicitat més fonda, per covar un impossible.

Cita varis fets historics que demostren lo exposat. Diu que la falta d'afinitat no és cap

falta, doncs val més treballar ab forces pròpies y ben nostres que ab altres que'ns privin nostres expandiments y avenços. La tasca dels intel·lectuals, millor que catalanitzar a Espanya, és la de crear a Catalunya una societat ben catalana, que sigui un exemple pera l'pervindre.

Passa totseguit a fer eloqüents comparances entre la Catalunya industrial y mercantil y la Catalunya intel·lectual, comparances de les que'n dedueix el gran desequilibri entre l'una y l'altra. Els que treballan materialment miren ab menyspreu als intel·lectuals: els intel·lectuals miren ab menyspreu als que produeixen materialment.

La primera missió dels intel·lectuals convé que sigui procurar que s'estableixi l'equilibri. Pera això cal que s'extengui l'coneixement de la nostra personalitat per medi d'un treball pacient y concienzós, de cada dia, de cada hora. Ara com ara tenim prous obres de caracter general, però'ns manquen monografies que'ns donin a conèixer el passat de la nostra terra baix tots els seus aspectes. Encarrem els nostres esforços cap an aquest objecte, que de materials no'ns en manquen.

Y això ho hem de fer ho augmentant la riquesa del país. Els pobles avançats han arribat a serho treballant llargament, avançant pas a pas. Els homes d'estat no s'improvisen, sino que's formen a copia d'anyes. Y, per lo que toca a nosaltres, ens cal estudiar concienzósament sobre lo que'ns convé mantenir, reformar o crear pera arribar a un bon restabliment de la personalitat catalana.

Cada u ha d'exercir la professió que li és pròpia y les seves annexes ab caracter propi. Per aquest camí no'ns pren mal y s'enbusteixen els organismes pera que pugui influir en el pervindre.

El pervindre és dels pobles que se l'guanyen.

A l'acabar el Sr. Domenech i Montaner, fou llargament aplaudit pel selecte concurs que omplia y vessava de la rotunda de l'Ateneu.

Acalats els aplaudiments, tot seguit declarà obert el curs academic de 1904 a 1905 y s'aixecà la sessió.

Tobella y Costa, imp., Asalto, 45; Barcelona

BORSA DE BARCELONA

MOVIMENT DE LA SETMANA del dia 18 al 24 de Novembre de 1904.

CAMBIS, EFECTES PUBLICS, OBLIGACIONS Y ACCIONS	Divendres	Dissabte	Dilluns	Dimars	Dimecres	Dijous
Cambi de Londres	33'80	33'75	33'75	33'75	33'70	33'70
Cambi de París	36'75	36'40	36'40	36'35	36'25	36'30
Deute Interior fi de més, 4 1/2 %	77'40	77'47	77'47	77'47	77'55	77'50
Id. Amortizable fi de més, 5 1/2 %	97'20	97'25	97'25	97'30	97'35	97'30
Emprestit Municipal 1883, 6 %	—	—	—	—	—	—
Id. id. 1891 y 1900, 5 %	98'65	98'50	—	98'75	—	—
Id. id. 1899, 4 1/2 %	90'50	90'25	—	90'50	90'50	90'50
Chlig. Ferroc. N. Espanya A. a V. y T., 5 %	103'25	103'35	103'35	103'50	103'65	103'65
Id. id. Minas S. Joan gar. Nord, 3 %	78'25	78'35	78'25	78'25	78'30	78'50
Id. id. T. B. y F., 2 1/2 %	58'25	58'25	58'25	58'25	58'35	58'35
Id. id. Madrid, Saragossa y Alacant	102'65	102'75	102'75	102'75	102'75	102'85
Serie A, 5 %	99'00	99'50	99'50	99'75	99'75	99'85
Obligacions Ferroc. Madrid, Saragossa y Alacant, Serie B, 4 1/2 %	94'00	94'15	94'00	94'25	94'35	94'35
Obligacions Ferroc. Madrid, Saragossa y Alacant, Serie C, 4 %	56'25	56'25	56'25	56'25	56'25	56'35
Obligacions Ferroc. Almansa, Valencia, Reus y Roda, 2 1/2 %	76'50	76'50	76'50	76'50	76'65	76'65
Obligacions Ferroc. Medina, Zamora, Orense, Vizo, 1880 a 1882	52'25	52'25	51'00	51'00	51'00	51'25
Obligacions Canal d'Urgell	—	79'50	79'50	79'50	79'50	—
Accions Ferroc. Medina a Zamora, Orense y Vizo	25'60	25'70	25'20	25'40	25'40	24'90
Accions Ferroc. Nord d'Espanya	52'20	52'40	52'15	52'10	53'20	52'55
Id. id. Madrid, Saragossa y Alacant	83'20	83'50	83'15	83'30	84'00	83'85

La plaça de París en els darrers dies va comprar algunes partides de valors espanyols, lo qual va fer que en nostra Borsa milloressin les accions de camins de ferro y una mica l'Interior. Ab tot, hem de confessar que l'public no s'ha entusiasmat aquesta vegada com tant altre, doncs està ja cansat de rebre les sotregades de les borses reguladores. Aixís és que, contra costum, mai varem posarnos a sobre cambi ab aquella plaça.

L'Interior ha anat millorant a dosis homeopàtiques malgrat els enters que puja l'Exterior a París, y és que tothom està convençut de que l'corro està molt carregat.

Avui dia la característica del nostre mercat és la falta d'entusiasme, per causa de les poquíssimes ordres que's reben de fora. Tot queda reduït a negoci dels professionals, quals diners van temporalment passant de la butxaca d'un a la butxaca d'un altre, perdents sempre una mica pel camí. Y és que l'actual crisi s'ha sentit per tot, lo mateix en l'industria, en l'agricultura y en el comerç que en la Borsa. Els valors, ab tot, se mantenen, en general, a preus alts.

Barcelona, 24 de Novembre de 1904.

—Encara que faltin més de sis setmanes per Nadal, els carrers comencen ja a ser animats per la munició admiradora dels aparadors dels nostres grans magatzems, cercant-hi els presents pròpis pera la festivitat.

Una botiga quals aparadors són sempre admirats, sia qualsevulla l'hora en que un hi passa, és la de la casa «Plimsaul American Diamond Palace», en el carrer de Fernando VII, 27. Sempre un veu allí quelcom de nou, y la direcció habilitíssima troba sempre nous medis pera atreure l'atenció cambiant l'exposició y col·locant en els seus joellers un assortiment d'alhajes, de les que iguals no se'n troba parell enlloc.

No cal extranyar, doncs, que aquesta casa, igualment que en totes les altres ciutats ont és establerta, sia l'punt ont se cita l'món elegant, com també l'senzill obrer, aprofitant-se del preu de reclam pera proveir-se de joies que ningú pot sospitar falses.

PASTILLES MORELLÓ

Obren per inhalació dels agents antiséptics y balsàmics que desprenen a mida que van disolventse en la boca.— Curen refredats, tos, catarros, asma, bronquitis y demes afeccions de l'aparell respiratori.— Indispensables als que han de cansar la veu y als qui llurs ocupacions els obliguen a sofrir canbis de temperatura. Se venen a casa tots els apotecaris.

LIQUIDACIÓ ANTIGA CASA FARNÉS
BOQUERIA, 34
Per cessar en el negoci s liquiden totes les existencies en **SEDERIES, LLANERIES Y COTONS**
● REBAIXA DE PREUS POSITIVA ● VENDES AL COMPTAT ●

BLOC CATALÀ S'ha posat en venda l' **BLOC CATALÀ**, que fa quinze anys edita l'impremta La Catalana.— Preu: Una pesseta.
DICCIONARI CATALÀ Redactat y ordenat per **J. Aladern**. Ha sortit el quadern 22. S'abonen subscripcions: Balmes, 71.
●● Venda en les principals llibreries y en els kioscos del 501 ●●

EL BALSEM DE GUATEMALA (Rom de Sereipo)
remei antillà pera curar el dolor reumatic; y el
BALSEM DE CATIVO-MANGLE
empleat en el tractament de les fistules, úlcers, etc.
llegitims de l'illa de Cuba
Se troben de venda a la
GRAN FARMACIA DE POMPEU SIMÓ
RONDA DE SANT PAU, 2 (cantonada al carrer de Sant Pau)

◆ TOS, OFEC, CATARROS, BRONQUITIS ◆

Dr. UMBERT especialista en les malalties de la pell y cabell. Consulta de dues a cinc y a hores convingudes. Canuda, 26, 1.º

MELODIES GRANT Premi del Ateneu Barcelonés en la Festa de la Música Catalana. Venta en tots els magatzems de música y a la Plaça Real, 3.

Relotges, Làmpares

MOBLES
A PLAÇOS: SENSE FIADOR

ALEXANDRE DIRAT: Carrer de Sant Pau, 52 y 54, y Mendizabal, 28

ROBUSTINA Eficacia immediata en Anemia, Neurastenia, Depressions nervioses, Clorosis, Debilitat, Atonia gastrica, Escrofulisme.—Deposits: Farmacies: de Genové, Rambla Centre, davant del Liceu, y de Durán y España, Valencia, 278, dreta Ensanxe, al peu del Passeig de Gracia.

DURAN y ESPAÑA

Rentada y bugada depressa de la roba blanca, sense foc, ab el
Lleixiu líquid «ESTRELLA-CONEJO»
♦ Primera y unica important fàbrica en Espanya ♦
FUNDADA EN 1895
EL CONEJO. S. CASAMITJANA MENSA
Cristina, n.º 13.—BARCELONA
Exigeixis la meva firma y la marca **CONEJO** en el preclute de cada ampolla

CABANELLAS Y C. A BANCA - VALORS - CUPONS - Rambla del Centre, 9, y Arolas, 9.

MODES: F. AMORÓS:
Carrer Nou de Sant Francesc, 3, 3.º
CONFECCIONS Y ABRICS

ARCILLA ACETICA DE BUROW preparada per **A. BOSCH**
PODERÓS ANTISÉPTIC Y ASTRINGENT
Medicació externa, dona excelentes resultats en tota mena de fluxos, especialment en els oïdos, nas, gola, uretra y matriu, hemorroides, cremadures, llagues, varices, inflamacions y ulceracions de la vulva o vagina, etc., etc. Demaninse prospectes: **FARMACIA BOSCH, Aragó, 225.—BARCELONA.**

GRAGEAS ANTISÉPTIQUES BOSCH
Boca, Gola y Veu
Medicament recomanat pera combatre rapidament les malalties de l'aparell Respiratori: irritacions, tós, ronquera y pudor de l'alé, sofocació, inflamació de les genives, etc., etc.—Farmacia Bosch: **ARAGÓ, 225.—BARCELONA.**

Centre d'Anuncis de Rico y C. Escudellers Blancs, núm. 1, Barcelona
Teléfono núm. 2263

PARIS Y C.ª (S. EN C.)

Rambla de Catalunya, núm. 5

Gran assortiment en **llaneria, abrics y confeccions pera senyora, edredons, mantes, pells,** y altres articles pera la present temporada.

NOTA: Se liquida la secció d'alfombres y tapicerias a preus sumament barats.

Inventors han empleat inutilment anys sencers tractant de fer una imitació que pogués substituir el diamant lilegitim, y practicament fou declarat un impossible.

SAVIS

PERITS

INVENTORS

ATURDITS

de nostra invenció dels bonics, brillants, espurnejants, durs y inalterables

Diamantes Plimsaul

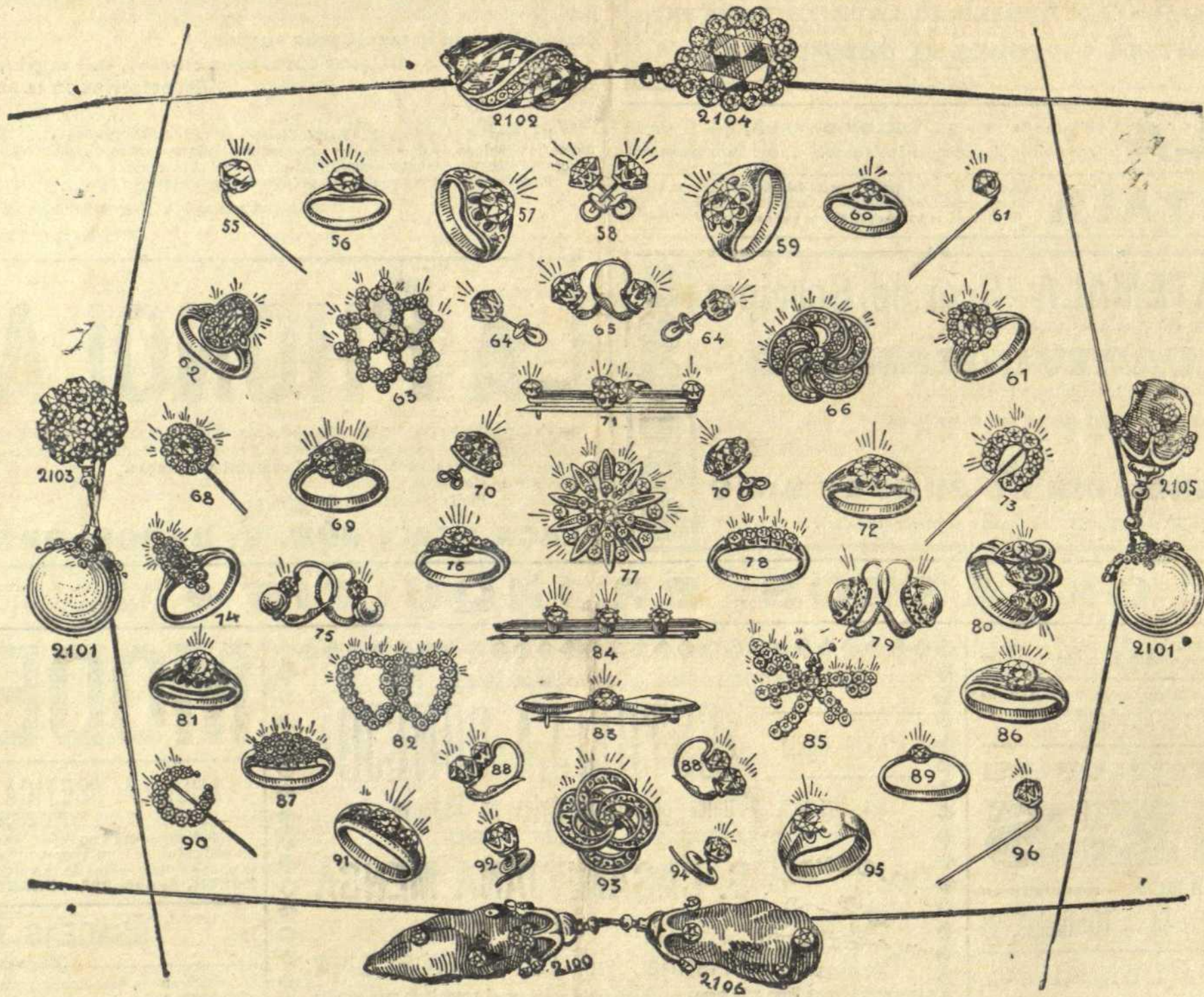
FINS ARA LA COMPOSICIÓ D'AQUESTA MERAVELLOSA IMITACIÓ HA CONFOS A TOT EL MÓN

Pera introduir aviat aquestes pedres, hem posat el preu de cada joia en

15 ptes.

ORDRES PEL CORREU

Tindran immediata atenció. Qualsevulga joia dibuixada aquí, serà remesa (com objecte assegurat) al rebre la quantitat de **15 pessetes** en sellos de correu, giros o sobres-moneda (més 50 centims pera 'l franqueig, siga la que 's vulga la quantitat d'objectes), quedant entès que cambiarem qualsevol article que no donés entera satisfacció.

Pera introduir aviat aquestes pedres, hem posat el preu de cada joia en

15 ptes.

NOSTRA GARANTIA

Garantim formalment que totes les pedres venudes per nosaltres conserven el seu brill, y que les montures no deixen res a desitjar.

Ens obliguem a regalar **25,000 pessetes** a qualsevol institut de Beneficencia si se 'ns pot comprovar que mai ens haguem negat a canviar una pedra que hagi perdut el brill.

Després d'estar introduïts, agents acreditats els vendran segons els quilats que tinga cada pedra, o siga com se venen els lilegitims.

Fernando VII, núm. 27 **Plimsaul American Diamond Palace** Fernando VII, núm. 27
BARCELONA BARCELONA